

UDK 94(497.16 Котор)"12/13" ;
94(497.5 Дубровник) "12/13" ;
327(497.5:497.16)"12/13"

ДРАГИ МАЛИКОВИЋ

ДУБРОВЧАНИ У КОТОРУ ТОКОМ XIII И XIV ВЕКА

Айсѝракиѝ. У овом раду се говори о активности бројне заједнице Дубровчана у Котору током XIII и XIV века. Они су у тај град стизали из разних разлога. Највише је њих у Котору боравило због трговине и других привредних активности. Ту су дубровачки трговци првенствено пословали са балканским сировинама, рудама из Србије и Босне. Њих су они у граду св. Трипуна куповали од домаћих трговаца, али и од свих оних који су их ту довозили. Сировине, а посебно руде са тла Србије и Босне, дубровачки трговци су из Котора током XIII и XIV века даље извозили на тржишта Италије. Отуда су исти трговци у Котор довозили луксузне производе италијанског и европског порекла.

Своју трговину у Котору дубровачки трговци су током XIII и XIV века обављали за готов новац, али су се у њему и неретко кредитно задуживали и одређивали заступнике да их представљају у разним привредним активностима у том граду.

У Котору су се Дубровчани током XIII и XIV века женили, стицали породице и добијали статус пуноправних грађана.

Кључне речи. Котор, Дубровник, Которани, Дубровчани, Србија, Босна, Стон, Јадран, Далмација, Венеција, Италија.

Користећи се повољним приликама, великим правима и заштитом коју је уживао код српских владара, Котор је у периоду од XIII до XV века био врло важно трговачко средиште на Јадрану. Као и суседни Дубровник, средњовековни Котор је имао своје трговачке колоније у свим значајнијим центрима тадашње српске државе. Отуда су у град светог Трипуна стизале значајне количине балканских сировина, а посебно сирове руде, због чега су се на тржишту средњовековног Котора окупљали трговци околних држава, а посебно оних из суседног Дубровника.

Пословне људе из Дубровника у Котору срећемо читаво време владавине српских владара над овим приморским центром. Ту су они учествовали у трговини балканским сировинама и европском, првенствено италијанском финалном робом. Оснивали су трговачке савезе са својим суграђанима, другим трговцима, али врло често и са пословним људима из Котора. Те послове су обављали за готов новац или још чешће на кредит. У Котору су се дубровачки трговци задуживали у новцу и давали робу на почек. Ту су се они бавили многим занатлијским пословима, стицали породице и добијали статус пуноправних которских грађана.

Оваквом активношћу Котор је одмах постао озбиљан конкурент Дубровнику, тако да су Дубровчани са њима морали да и писаним уговорима регулишу права трговања у српским земљама, нарочито у важном тргу Брскову. У XIV веку Котор је био највећи српски трг за трговину сукном, али и осталом робом. На тај трг су Дубровчани, па и Млечани довозили разну робу и ту је продавали. То њихово пословање било је регулисано трговачким уговором између Дубровника и Котора из 1181. године. Одредбе тог уговора потврђене су и новим њиховим пословним споразумом од 1279. године, који је током XIV века неколико пута обнављан без икаквих измена. То потврђује и један докуменат млетачке владе, којим се одређују неке важне царине на сукно, које су у српским земљама а нарочито на которском тргу продаване.¹

Са Дубровчанима је српски цар Душан увек живео у миру и пријатељству и потврдио им је даровницу коју им је босански бан Стјепан био дао за Стон и Пелешац. Ту потврду је издао првенствено на молбу Которанина Николе Буће, свог протовестијара, којег су Дубровчани због тога уврстили међу своју властелу. Град Дубровник који се у време овога владара много обогатио, стално га је обасипао даровима и посланствима. И тако су рашко краљевство и градови Далмације стајали у време његове власти боље него раније, посебно градови Дубровник и Котор.²

За Которане је смрћу цара Душана 1355. године наступило велико питање — коме се после овога приклонити и под чију се заштиту ставити. Они су га одмах врло практично решили. Сами о себи ће се бринути и развијати, док не виде куда их упућују догађаји, а уколико не буду могли сами, учврстиће везе са оним великашима који су помогли њиховом севернијем такмацу Дубровнику.³

Цар Урош, вероватно да утврди своја права на Мљет и да их награди за верну службу, записао је и даривао Которанима Базилију Барончелу Биволичићу и Трипу Миховом Бучићу (Бући) острво Мљет хрисовуљом, издатом на државном сабору у Скопљу 10. априла 1357. године. Поменуто даровницу потврдио је поново у При-

¹ Т. Smičiklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, т. II, Zagreb 1904, 341; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora sa susjednim gradovima u prvoj polovini XIV vijeka*, *Godišnjak PMK LI, Kotor 2003*, 11; I. Mitić, *Dubrovačke konzularne službe od najstarijih vremena do potresa 1667*, *Dubrovnik 1972*, 10–1; Š. Ljubić, *Listine o odnošajah između Južnoga Slovenstva i Mletačke Republike*, књ. I, Zagreb 1868, 128 (у даљем тексту: *Listine*); И. Синдик, *Комунално уређење града Котора од XII до почетка XV века*, Београд 1950, 87; М. Rešetar, *Dubrovačko Veliko vijeće*, *Dubrovnik 1929*, 3.

² М. Орбини, *Краљевство Словена*, Пезаро 1601, 34.

³ Р. Butorac, *Kotor za samouprave (1355–1420)*, *Perast 1998*, 8.

зрену 24. априла исте године, и поред притужби дубровачких посланика и властеле Марина Бунића, Цива Николиног Гундулића и Цива Цријевића.⁴

Док је Дубровник доста добро прошао после потписивања Задарског мира 1359. године, ствари су стајале сасвим другачије са Котором. Задарски мир је, на име, био погодио не само Венецију него и Србију. После његовог закључивања српска држава је још једно краће време имала значајнији утицај на Балкану, и поред тога што се покушај угарског краља Лудовика I да себи потчини Шумадију завршио неуспешно. Међутим, слабљење врхунског угледа најречитије се одражавало на земље које су контролисали српски владари. На том подручју највише је страдао Котор, а посебно је страдала његова трговина.⁵

Када је краљ Лудовик I поново ударио на Србију, војска Војислава Војиновића напала је 1361. године на дубровачко подручје и похарала га све до града Дубровника. Град Котор је био Војислављев савезник, опасан по Дубровник, јер је покушао, због трговачке утакмице да га ослаби „уз бок грамезљивом Војиславу“. Рат је трајао годину дана, а онда је, уз посредовање српског цара Уроша, у Никшићу (Оногшту) 22. августа 1362. године, између зараћених страна потписан мир.⁶ За време рата становништво оба ова приморска центра било је чврсто закупљено ратним окршајима, а дошло је, што је било и уобичајено, до масовног пресељења насељеника једног и другог центра. Само је посебним одлукама градских органа власти Дубровника и Котора било дозвољено поновно мешање њихових становника. Оваква забрана трајала је и много година после склапања мира у Никшићу. Тако су 22. августа 1361. године Дубровчани једва дозволили двојици синова Жива Буцића да иду у Задар, с тим да Живо иде у Котор, на писани позив бана Далмације.⁷ И Дубровчанин Андреа Дамучов Менчетић је у Малом већу 5. августа 1364. године добио дозволу да може ићи у Котор и ту обавити све своје послове у наредна два месеца. После тог времена морао се вратити у Дубровник или остати у Србији са својом робом.⁸ Мароје Петров Менчетић је 20. августа 1366. године продужио време боравка у Котору до наредног октобра, а након истека тог рока морао је да се врати у родни Дубровник.⁹ Такође је и Марку Бакоју 8. априла 1367. године требала дозвола дубровачког Малог већа за одлазак у Котор ради завршетка одређених послова, уз одобрење да тамо остане „до празника св. Михаила“ (месец септембар).¹⁰ У дубровачком Малом већу је 3. маја 1367. године и Јакоб Гундулић добио дозволу да може ићи у Котор „због својих послова“, у којем је могао остати 15 наредних дана.¹¹ Дубровачко Мало веће је 8. августа исте године послало у Котор, са писмом которској општини,

⁴ Исто, 10.

⁵ А. Дабиновић, Политички положај Котора после Задарског мира (1359–1381), Годишњак ПМК VII (1958), 45.

⁶ V. Butorac, Kotor za samouprave, 13–15.

⁷ Monumenta Ragusina, књ. III, Zagreb, 1896, 106 (у даљем тексту: Mon. Rag.).

⁸ Mon. Rag., IV, 15–6.

⁹ Mon. Rag., IV, 51.

¹⁰ Mon. Rag., IV, 87.

¹¹ Mon. Rag., IV, 88.

Марка Васиљевића да из тамошњег затвора ослободи дубровачког грађанина Џива (Givgi). Мало веће је 8. септембра 1367. године одлучило да Марко може одложити своје путовање у Котор, али се не наводи разлог одлагања.¹²

И много година после рата са Котором, дубровачке власти су контролисале боравак својих становника у граду св. Трипуна. Тако је 10. новембра 1378. године у Већу умољених било одлучено да се дозволи Стефану Рибици одлазак у Котор, са правом да тамо остане наредних 8 дана.¹³ Одлуком истог већа је 13. марта 1379. године било одлучено да се против Котора пошаљу дубровачке барке и галије.¹⁴

Млечани су далматинске градове, купљене од Ладислава Напуљског, махом морали покорити силом од 1409. до 1420. године, а Котор су узели под своје окриље 1420, после других, неколико пута поновљених молби градске општине. Већем делу которске властеле се чинило да им једино власт Републике може донети спас. Малобројни су били неки представници који су, послушајући упорне поруке и савете Дубровчана, видели боље решење у прикључењу угарској круни. Такво расположење може изгледати необично у граду који је цвetaо до друге половине XIV века, давао српском двору школоване политичаре и слао своје најбоље морнаре да богате уметност на подручју византијског културног утицаја бираним тековинама западноевропског неимарства и уметничког укуса.¹⁵

а) Дубровчани у Котору током XIII и XIV века

Прве представнике дубровачких породица у Котору срећемо још крајем XIII века. Међу првима се у том граду помињу представници дубровачке породице Moscagna. Постоји, иначе, упадљива паралелност између првих Moscana и оних Mosca, који се помињу у Котору и Дубровнику. Правим родоначелником рода Moscagna морамо сматрати Marinusa сина Михаила de Moscagna (1282–1313). У документима Diversa cancelariae из године 1283. записан је Марин син Мише Mosca de Sataro. Неки Marinus Moscha помиње се од 1217. до 1227. године и у Котору.¹⁶

Поред Нићифора Рањине истиче се после смрти Грубише Рањине, дакле од почетка XIV, од Грубишиних синова Prasnus (1297–1320). Нарочито је значајна његова делатност у вези са тадашњим дубровачко-босанским односима, а његови трговачки послови водили су га и изван Босне све до Сремске Митровице. Као дубровачки посланик ишао је, међутим, не само у Босну, већ (1303) и млетачком дужду, затим у Котор (1312) и Драч (1313).¹⁷

Мора да су и чланови дубровачке породице Волцић уживали добар углед у окружењу. На то указује, између осталог, и чињеница што се једна сестра Николе Ан-

¹² Mon. Rag., IV, 102.

¹³ Mon. Rag., IV, 177.

¹⁴ Mon. Rag., IV, 200.

¹⁵ И. Божић, Немирно Приморје, Београд 1979, 4.

¹⁶ Хисторијски Архив у Дубровнику (у даљем тексту ХАД), Div. Sanc., I, 41; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, Београд 1960, 350.

¹⁷ Mon. Rag., I, 14, 28; V, 27, 62.

дријиног Волцића удала за Павла Томиног Драга из Котора, који је располагао одличним везама са српским двором и који је 1301. године, као посланик краља Уроша, добио од Дубровчана права дубровачког грађанства; а Филипа ћерка Андрије Волцића била је баба чувене удовице Филипе, која је као удовица Мартина Менчетића одиграла тако утицајну улогу у Дубровнику у другој половини XIV века.¹⁸

Из дубровачких архивских докумената сазнајемо мало о осталој четворици синова Марина Лампредића Менчетића и браће Лампредија de Chiachro, који су често пута боравили у Котору. Андреас Маринов Менчетић (1306–48) био је презвитер, док његов брат Циво (1315–29) изгледа није имао деце. Нису позната ни имена жена друге двојице браће, Петра Мариновог Менчетића (1325–44) и Домање (Domagnusa) Мариновог Менчетића (1313–38). Можда су ова два брата живела у Котору; бар су им синови касније живели тамо. Петар Маринов Менчетић је због трговине сољу тужио 1334. године Илију Сорго из Бара. Његов син Мароје (1363–66) живео је у Котору. Пошто за време рата између Дубровника и Котора почетком шездесетих година није поступио према наређењу дубровачке владе, одузето му је право дубровачког грађанства, које му је 13. јуна 1365. године поново враћено. У октобру 1366. године дозвољено му је да и даље остане у Котору.¹⁹

Једна ћерка Марина Mergnuescho из Дубровника, која се по својој баби звала Хелена, удала се 1314. године у Котору за Ивана сина пок. Марина.²⁰

Ни Дубровчанин Sersius Клементис изгледа није имао синова, већ само кћери које је удао у најугледније породице. Његови зетови били су из родова Гундулића, Crassio, Thoma из Котора и Cluno (Zavernico). Деоба знатне родитељске имовине између ових кћери и њихових потомака извршена је 1318. године.²¹

И поред тога што је у то време постојала забрана о склапању бракова између Дубровчана и Которана, оженио се и Дубровчанин Марина Stilo Трипе (1318–48) Которанком. Велико веће га је 1326. године осудило на новчану казну од 100 перпера „occasione parentele contracte et confirmate per eum cum quodam nobili muliere de Cataro“. Трипе је имао и пословне везе са Котором.²²

Браћа Матија и Лауренције Менчетићи су захваљујући разним брачним везама средином XIV века били у блиском сродству са већином нарочито утицајних родова тога времена. То очито показује и женидба Мартина Матијиног Менчетића са Филипом, ћерком Томе Павловог Томе из Котора. Томе су почетком XIV века имале велики утицај на српском двору и многобројне везе са српским племством. Филипин отац, као и деда, били су у служби српског краља. С друге стране, Томе су већ од XIII века биле у блиском сродству и са најстаријим дубровачким породицама.

¹⁸ И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 445.

¹⁹ ХАД, Div. Canc., XI, 36; Reformationes, XXII, 14-П; Mon. Rag., IV, 51.

²⁰ ХАД, Div. not., II, 60; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 348.

²¹ ХАД, Div. Canc., II, 316; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 404.

²² А. Mayer, Kotorški spomenici, Prva knjiga katorskih notara od 1326–1335, Zagreb 1981, 124, 164; Mon. Rag., V, 22.

Филипина баба Филипе, по којој је она и добила име, била је, како смо већ истакли, рођена Волцић. Изгледа да ни Филипина мајка Маргарета није била Которанка.²³

Дубровчанин Џиво de Vilano (1326–61) чешће се спомиње као *iudex parve* или *advocatus parve curiae*. Двадесетих година XIV века Џиво de Vilano је пословао заједно са Которанима, а био је и ожењен Которанком.²⁴

Четрдесетих година XIV века Дубровчанин Мате Срећков Градић је чешће био члан Већа умољених, а у више махова је добијао и мање посланичке налоге. Уосталом, изгледа да је у младости често боравио у Котору, пре него што се уопште јавља у дубровачким списковима. Помиње се више пута (1327–33) у Котору где је, поред осталог, стекао и дрвену кућу (*domus lignaminis*).²⁵

И Дубровчанин Јуније Маринов Рањина (1335–63) био је, као што је раније већ речено, ожењен Которанком, Радом, ћерком Марина Калимани. Он је одржавао трговачке везе са Котором током читаве друге половине XIV века. Јакуша, ћерка Јуниуса, удала се 1382. године за Марка пок. Трифуна Паскали из Котора.²⁶

Которанин Иван Базилијев именован је 1335. године у родном граду Николу Лукаревића из Дубровника за свог пуномоћника приликом склапања брака своје ћерке Петруњеле с Нификом, сином Николе Гундулића из Дубровника. Овом приликом таст се обавезао да у име младе на име мираза плати 1.500 перпера (млетачких гроша) у наредних 20 месеци. Са своје, пак, стране Иван се обавезао да свом заступнику плати на име глобе 1.000 перпера уколико не изврши своју обавезу, уз захтев да се и Нифко обавезе на исту казну, ако он не испуни своје уговорно обећање.²⁷

И дубровачки трговац Влахо Соренто је имао своје поседе у Котору. Међутим, није нам нажалост познато да ли су наслеђени од оца или мајке, или су стечени на неки други начин. Ради се о земљишту које је 1335. године припадало цркви св. Јована и Марина у Котору, а тада је још називамо „*territorium quod fuit olim Blasii de Sorento*“.²⁸

Пословне везе дубровачке породице Соркочевих са которском властелом биле су старијег порекла. Нико Јакобов Соркочевих купио је новембра 1335. године од Которанина Добра Бисте 9 унци сировог сребра за 154 перпера, а продавац га је уверавао да је сребро из Новог Брда.²⁹

Од синова Нићифора de Mascedauro чешће се помиње у протоколима само Силвестер (Sille) (1345–72). Он је 1352. године добио дозволу да иде у Котор на осам дана. Касније је изгледа стално живео у Котору, јер је 1361. године спадао међу оне „*Catarensis civitas, factis Raguseis, habitantibus Cathari*“, који су били позвани да дођу у Дубровник због ратног стања.³⁰

²³ И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 333.

²⁴ Mon. Rag., V, I–II possim; A. Mayer, Kotorški spomenici, т. I, 210, 266.

²⁵ A. Mayer, Kotorški spomenici, т. I, 417, 418, 745, 1064.

²⁶ J. Martinović, Trgovački odnosi Kotor, 101; Lib. dot., II, 100 П; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 383.

²⁷ A. Mayer, Kotorški spomenici, т. I, br. 880, 519 od 12. XII 1334.

²⁸ A. Mayer, Kotorški spomenici, т. I, 1315; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 406.

²⁹ ХАД, Div. Canc., XVI, 114П; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 422.

³⁰ И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 302.

У Великом већу је 27. новембра 1347. године одлучено да ће се свадба коју организује Дубровчанин Јуније Ђурђевић за свог сина обавити општинском лађом, због путовања у Котор.³¹

У писму писаном 6. јула 1361. године свом грађанину Миху Бући у Котор, дубровачка влада је позивала све своје грађане да дођу у Дубровник и да бране град „La quole contra dio et iustitia da la ostre del contre Voyislavo“.³²

И Влахо, син Dome Менчетића, рођак Мароја Петровог био је један од „Catharicensis civitus, factis Raguseis, habitantibus Cathari“, који су 1361. године позвани да дођу у Дубровник. Он се иначе не спомиње у Дубровнику. Напротив, Влахов брат Андрија Домањин Менчетић (1361–1416), који је најпре такође живео у Котору и кога при ступању у брак 1370. године још називају „Andreas f. Domagne de Mence de Catharo“, био је осамдесетих година XIV века врло послован у Дубровнику, иако је тада још обављао послове у Котору. За време рата 1361–62. године одазвао се по свој прилици позиву и вратио у Дубровник, али је зато у Котору претрпео материјалну штету. Због тога му је 1363. године дозвољено да иде у Котор „pro recuperatione rerum suorum“; 1364. године добио је дозволу да на два месеца иде у Котор „et ibin facere aliqua facta sua“. У том року требало је да се врати у Дубровник „vel ire ad partes Sclavoniae cum suis mercantionibus prout ipse fecit supplicationem“, а Велико веће му је 28. октобра 1381. године дало дозволу „quod possit ire Catharum ad omne suum libitum voluntatis“. За comes Трстенице изабран је 12. новембра, због чега му је 22. новембра издата нова дозвола за путовање у Котор ограничена на 12 дана.³³

Пошто су најстарији синови Марина Рањине умрли 1363. године од куге ускоро после свога стрица Петра, шездесетих година XIV века највише се истиче Петров син Паско Петров Рањина (1344–79). Међу увозницима жита јавља се 1345. године, а 1350. се спомиње у Валони. Његова прва жена која је умрла од куге 1363. године била је пореклом из Котора, ћерка Марина de Golia.³⁴

Исте 1363. године изумрли су директни представници дубровачке властелинске породице Соркочевића, код које су се у првој половини тога века осећали видни знаци развоја. Бочним везама Андрије и Јуниуса, као и браковима синова и кћери Andreasa и Вита Соркочевића, учврстиле су се и развиле њихове везе са најугледнијим и најчувенијим породицама Дубровника и Котора.³⁵

Тakoђе је и млади дубровачки трговац Иван Градић био посланик града Дубровника на угарском двору (1363 и 1370–71), затим посланик у Анкони (1369), а водио је преговоре и са Котором 1379. године.³⁶

Целу своју имовину оставио је Мартин Матијин Менчетић после своје смрти жени Филипи која је живела после њега тридесет пет година. Пошто је и њен син

³¹ Mon. Rag., I, 284 од 27. XI 1347.

³² Mon. Rag., III, 90 од 6. VII 1361.

³³ Mon. Rag., III, 293; IV, 293; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 324–25.

³⁴ ХАД, Div. Canc., XIV, 136 п, 1426; Mon. Rag., III, 33 од 1363.

³⁵ И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 413.

³⁶ Mon. Rag., III, 283.

Тома умро седам година након очеве смрти, она је енергично даље водила послове. Свог зета *Lodovicusa Cornerii* из Венеције поставио је 1366. године за свог *procurator, actor, factor, negocior gestorum*“ и предао му пуномоћ за све оне послове који су још постојали између ње и Которана, у вези са њеном очевином у Котору.³⁷

Жена Дубровчанина Силвестера *de Macedauro* је завештала својим тестаментом 25. јуна 1372. године виноград у Котору тамошњим црквама „*pro anima*“ њеног оца и мајке. Према томе, и она је највероватније потицала из Котора.³⁸

Дана 23. августа 1378. године одлучено је било да се пошаље обећање сину пок. Марина Барабе, који се налазио у Котору, да може доћи у Дубровник кад жели.³⁹ Веће умољених је 10. новембра одобрило Стефану *de Ribici* одлазак у Котор у којем може остати најдуже осам дана.⁴⁰

У јануару 1380. године Дубровчанин Јаков Петров Проданчић постављен је за команданта наоружане дубровачке галије која је послата у Боку Которску да би тамо ухватила улцињски гусарски брод који је био упућен у Котор.⁴¹

У породичној грани која потиче од Лампредија Менчетића био је најјачи онај огранак који је водио порекло од његовог сина Петра (1282–1338). Овај огранак је имао, изгледа, тесне везе са Котором. Пашко, један од синова Петра Лампредијевог Менчетића, оженио се око 1355. године Маром, ћерком Марина *Palistave* и његове жене Славе из Котора. Тамуша, ћерка његовог брата Добра Петровог Менчетића, удала се 1373. године за Трипа пок. Петра Буције из Котора, који је касније постао протовестијар босанског краља Твртка. У следећој генерацији удала се 1401. године Маруша, ћерка Марина Лампардовог Менчетића, унука Лампре Петровог Менчетића за Жива Грубовог Животића из Котора.⁴²

Дубровчанин Јакоб *de Matesa* који је 1383. године био надзор над радовима на утврђењима (*laboregium civitatelle*) у Стону, био је ожењен Которанком, ћерком Мата Јакање. Општина се тада 1384. године заузела за њега, упућујући једно енергично писмо Котору, где је он, као и неки други Дубровчани покушавао већ више месеци да оствари своје право.⁴³

б) Трговачка активност Дубровчана у Котору током XIII и XIV века

На которски трг доношени су током XIII и XIV века из српских земаља они артикли који су извожени и у Дубровник, а са стране у град св. Трипуна су у исто време доношени предмети и роба којих није било у српским земљама и одатле су тран-

³⁷ И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 334.

³⁸ Исто, 303.

³⁹ *Mon. Rag.*, IV, 106.

⁴⁰ *Mon. Rag.*, IV, 177 од 10. XI 1378.

⁴¹ М. Динић, Одлуке већа дубровачке републике, књ. I, Београд 1951, 12; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 376.

⁴² А. Мајер, *Kotorski spomenici*, књ. I, 1142, 1143; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 326.

⁴³ М. Динић, Одлуке већа дубровачке републике, књ. I, 21; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 311–12.

спортовани даље по Србији, Босни и околном Балкану. У довозу балканских сировина у Котор, њиховом транспорту за суседни Дубровник, као и у довозу европских фабрика, првенствено италијанских у Котор учествовали су врло често и пословни људи из Дубровника. Због таквог пословања многи Дубровчани су се у времену од XIII до XV века дуже задржавали или трајно настањивали у Котору.

Крајем XIII века развили су потомци дубровачког трговца *Johannesa de Pecuario Pasqua de Pecuraria* (1276–91) и његови синови значајну привредну активност. Изгледа да су управо они успоставили оне тесне везе са Котором и Србијом, које су карактеристичне за каснију пропаст дубровачког рода Гучетића. *Pasqua de Pecuario* је, осим свега, узео под закуп и „*mercato Catari de sale*“. У вези са тим, српска краљица је 1285. године имала потраживања од њега. Пошто јој он није измирио своје дугове, краљица је надокнадила своју штету од других Дубровчана.⁴⁴

На основу сачуване архивске грађе Которског архива, може се закључити да је Котор у времену XIII и XIV века био позната лука и тржиште за промет роба између Запада и Истока, а у првом реду трг соли. У истим архивским књигама помињу се још и жито (пшеница и јечам), затим вино, сирови восак, коже, тканине и коначно метали: злато, сребро, бакар и олово. Интересантно је напоменути да се гвожђе као роба на которској пијаци уопште не помиње, иако је у Котору у том периоду живело и радило 12 ковача (*ferrarii, fabri*); дакле, значајна група која крајем XIV века оснива своју братовштину (*fratelia* — цех, еснаф) са председником (*gastaldus*) на челу.⁴⁵

У режији дубровачких пословних људи у Котору је током XIII и XIV била и трговина морском сољу. Продавање соли изгледа да је било право Которске општине и у времену кад је он био под српском влашћу. Из раније поменутог трговачког уговора из 1279. године између Котора и Дубровника допушта се дубровачким трговцима да могу доносити со у Котор, тек пошто се с Општином которском погоде за цену, по којој хоће да откупе ту со.⁴⁶

Питање трговине сољу било је током XIII и XIV века за Дубровчане од прворазредне важности. У средњем веку се свуда осећала потреба и несташица соли. Зато су аутономни градови чинили све да уреде своје солане. У то време је и град Котор имао своје познате солане, а и у Будви се у ово доба помињу градске солане, јер је град тешко страдао од несташице соли под управом Сандаљеве жене Јелене. И арбанашки градови, као на пример Драч, су у исто време настојали да уреде своје солане. У тако важном питању требало се ослободити зависности од суседа, често путем непријатељстава. Дубровчани који су продавали со у својим соланама у Дубровнику и били готово монополисти у трговини сољу, нису могли бити задовољни због дизања нових Сандаљевих солана испред Херцег Новог у Суторини. Још почетком

⁴⁴ П. Косовић — М. Миладиновић, *Трговачки центри и путеви у српским земљама...*, 18; G. Ćremošnik, *Codex diplomaticus*, 386, 400.

⁴⁵ Најзначајнија личност међу которским ковачима тога доба био је свакако Новак мачар (*ser. Novacus spatarius*), познати Новак Ковач из народних песама о Краљевићу Марку. (J. Martinović, *Trgovачki odnosi Kotora*, 36–7).

⁴⁶ Listine, I121; П. Косовић — М. Миладиновић, *Трговачки центри и путеви*, 18–9.

XIV века било је трговачког саобраћаја између Дубровника и Драчевице, како прозилази из једне одредбе дубровачког већа из 1319. године.⁴⁷ Которска општина је 25. јануара 1332. године, исто сазвана на звук звона и у пуном саставу, позајмила од групе значајних которских великаша и привредника, међу којима су били на пример Михо и Никола Петрови Бућа са стрицем Трипуном Бућа, Бисте Примути, Петар Катена, Марин Мекша и други, 600 перпера млетачких гроша до краја јула месеца, уз зараду (*pro lucro*) од 10 перпера за сваки центенар, односно, 100 модија и уобичајену казну од 20% или, како то нотари у Котору обично у то доба записују, повећање од 5 до 6 перпера. Уколико до тог рока не врате позајмицу или 30 других људи то не уради у року од 8 дана, зајмодавци могу држати царинарницу са теговима которским (*duanam cum ponderibus Catharensibus*) до исплате дуга, камате и казне, а ако неки Которанин другачије уради морао је платити српском краљу казну од 500 перпера и цели дуг.⁴⁸ Годину дана касније (3. јануара 1333.), которска општина сазвана на уобичајени начин звуком звона, продаје Петру Катени, Томи Буганову, Марину Мекши, Миху Бућа и Павлу Трипунову Бућа свој трг соли на две године, заједно са соланама и постојећих 4,5 милијара (4.000 модија) соли за 10.000 крстастих перпера који су већ били исплаћени. Нико други није смео продавати со, једино је которска општина могла по старом обичају узети 800 модија без продаје за динаре као и 450 модија за цркве. Ако, пак, которска општина буде водила рат на мору (*gvegam per mare*), услед чега би се со престала довозити и могла понестати, општина је била обавезна да надокнади насталу штету. Уколико би врховна власт (*dominatio*) укинула трг соли, они су могли задржати све општинске дажбине (*gabellas*), а уколико би со одузела которска општина, тада би тамошње судије морале платити српском краљу (*domino regi*) казну од 1.000 перпера.⁴⁹ Четворица горе именованих закупника из Котора 16. фебруара исте године, без Марина Мекше кога је заменио Илија Загури из Бара стално настањен у Котору, стварају своје трговачко удружење (*societatum ad invicem*) у које је Павле Бућа уложио 3.330 и још трећину перпера, а остала четворица по 1.666 перпера и 8 гроша; дакле, укупно 10.000 перпера, чиме су купили трг соли општине которске за наредне две године, а добитак и губитак делили би сразмерно уложеном новцу. Обрачун пословања удружења требао се вршити годишње, а ако Марин Мекше не буде задовољан учешћем Илије Загури могао је да откупи свој уложени део.⁵⁰ Општина Котора наставила је да манипулише својом царином и даље, па је 10. септембра 1333. године, радећи у пуном саставу сазваном на звук звона, заложила которску царину которском грађанину Пашку Бартоловом (*Paskvali*), Нуцију Гили, Трипуна Бућа, Тодору Гиги, Миху Бућа, Петру Катена, Пе-

⁴⁷ P. Butorac, *Kotor u samopravi*, 79.

⁴⁸ Модиј (*lat. modium; ital.oggio*), на нашим просторима назива се различито: стар, мера, меров, мерица, шиник, спуд, кабао, ваган. И док се за которски модиј не може установити његова тачна тежина, односно запремина, за дубровачки се поуздано зна да је износио 4 копела по 30 либри од 477 грама, што би било око 57, 24 килограма. Центенар је износио сто модија которске мере (J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 37).

⁴⁹ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 1139 од 3. I 1333.

⁵⁰ Исто, бр. 1139, 287 од 16. II 1333.

тру Бугану, Марку Драгановом (Drago), Налу Сергијевом Кантавали (погрешно унето презиме Бизанти) и Мату Смалати за 1.000 крстастих перпера, уз услов да имају добит од 15 перпера за сваки центенар годишње, све док општина не откупи царину.⁵¹ И коначно, 21. јула 1335. године которска општина је по устаљеном поступку донела одлуку да неће откупити царину нити шта узимати из њене касе све док Бенедикт Бизе не исплати из ње Трипуну Бућа дужних 200 перпера (млетачких гроша). Поменути Бене Бизе био је један од которских цариника.⁵²

Општина которска је, уз звоњаву на уобичајени начин, изјавила 5. марта 1337. године да дугују Пашку Гучетићу из Дубровника 750 златних дуката од доброг метала и праве мере за продају 3.000 модија которске мере соли, по 25 дуката за сваки центенар. Са своје пак стране, Пашко се обавезао да уговорену со доведе до краја месеца маја. Рок се може продужити 15 дана, уз казне од 5 на 6, у случају невремена или ако противнички бродови буду блокирали улаз у Которски залив.⁵³

Дубровчанин Марин Гучетић од Венецијанца *Nikoletusa dale Plase* купио је 1351. године брод „*st. Dominicus*“, са пуном опремом за 360 дуката, натовареног сољу. Брод се налазио на путу за Котор.⁵⁴

Прве которске вести о наруџбинама арбанашке соли потичу из последње године XIV века. Из Дубровника је 1379. године упућен један поклисар у Драч, са задатком да замоли власти тога града да допусте Которанима да из других солана доведу со. У то доба на простору од Котора до Драча неретко је долазило до сукоба између Дубровчана, Которана и Драчана око соли.⁵⁵

У Већу умољених је 26. јуна 1379. године одлучено да се пошаље једна дубровачка лађа ради спречавања извоза соли у Котор.⁵⁶

На которски трг дубровачки трговци су током XIII и XIV века довозили и жито. Ово зато, јер производња у Грбљанском пољу није била довољна да подмири домаће потребе за житом, па су знатне количине житарица, углавном пшенице (*bladum, frumentum, granum*) и јечма (*ordeum*) преко которске луке увожене. Довожено жито је у ондашњем Котору мерено старом (*starium*), навођен често и као стар которске мере (*starum de mersura Catari*). Иначе, которски стар био је једнак дубровачком и млетачком, па му је запремина износила око 100 литара, а тежина од 64,5 до 71,5 килограма.⁵⁷

⁵¹ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, t. I, 452; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kотора*, 38.

⁵² J. Martinović, *Trgovački odnosi Kотора*, 38–9; A. Mayer, *Kotorski spomenici*, t. I, бр. 1133. од 21. VII 1335.

⁵³ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, Друга knjiga kotorskih notara од 1335–1337, Zagreb 1981, бр. 1681 (1500), 593.

⁵⁴ Div. Canc., XII, 325П од 1351; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 244.

⁵⁵ Mon. Rag., IV, 208; J. Тадић, *Писма и упутства Дубровачке Републике*, Београд 1935, 387–9; М. Гечић, *Дубровачка трговина сољу у XIV веку*, Зборник Филозоф. факултета III, Београд 1955, 123; Б. Храбак, *Везе Которана и Пераштана с Албанијом у XIV и XV веку*, Годишњак ПМК XXVIII (1979–1980), 53.

⁵⁶ Mon. Rog., IV, 225 од 26. јуна 1379.

⁵⁷ И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 104; И. Синдик, *Комунално уређење*, 57–76; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kотора*, 45.

Најстарији помен довоза жита у режији дубровачких трговаца региструјемо 1304. године. Тада је Симон Resus добио дозволу за извоз јечма и пасуља из Дубровника, с тим што му је било забрањено да ту робу отпреми за Котор.⁵⁸

О трговачком пословању дубровачке породице Гангули (Ganguli) знамо веома мало. Марин Гангуло је 1225. године био у Брскову. Његов брат Коре је 1319. године, насупрот ондашњим обредима, слао из Апулије жито у Котор. Зато му је Веће умољених забранило да даље путује у Апулију. Међутим, већ следеће године добио је дозволу за поновно путовање у тај италијански центар.⁵⁹ У Брвенику се — рударском насељу у Србији, 15. августа 1332. године помиње један млин за млевење жита, који Брата, удовица Которанина Пашка Бугано са сином Павлом, продаје Ђану Ракити из Дубровника за 30 перпера.⁶⁰

Дубровчани су и у каснијим годинама XIV века спречавали довоз арбанашких житарица у Котор. Тако је 15. априла 1379. године Сенат решио да се пшеница Драчана натоварена на брод Св. Трипуна доведе у Дубровник.⁶¹

Средњовековни Котор је био главна извозна и увозна лука Србије у време владавине династије Немањића, посебно за извоз племенитих метала из српских средњовековних рудника: Брскова, Новог Брда, Трепче и Рудника.⁶² Под претњом глобе од 1000 перпера и 1000 перпера његове зараде, Радин, син Подаше из Дубровника, обавезао се 19. октобра 1331. године да неће сметати неком Калогеоргијеву, због сребра које је и сам изгубио по повратку из Србије, а потом га поново нашао.⁶³ Богдана, мајка пок. Вита Буганова из Котора изјавила је 6. IX 1334. године да су је Урсо и Мате, синови Јунија Домање Ђаманина из Дубровника, потпуно задовољили у погледу оставе сребра предатог им од споменутог Вите, што је било забележено у дубровачкој писарници. Ову су изјаву могли видети, уколико у року од два месеца Михо Бинћола из Дубровника изјави да се остава налази код њега.⁶⁴

У трговини бавром одвијали су се у Котору током XIII и XIV века озбиљни и опсежни послови, јер је овај метал коришћен за ковање новца, ливење звона и касније, за израду првих цеви ватреног оружја и делова за бродове. У трговини бавром учествовала су најзначајнија имена которског друштва у горе назначеном периоду. Велике послове у пословању с бавром закључили су и пословни ортаци Михо Спица и Мато Абра, можда најпознатији извозници металима из средњовековних рудника Србије. Они су 3. јануара 1333. године примили од Которанина Николе Буће 6.000 перпера, уз обавезу да му за тај износ испоруче сав бакар из Брскова у периоду од Божића до св. Мартина по цени од 42 перпера за милијар, а ако до тог времена не доставе уговорену количину бакра, цена је 50 перпера за милијар, а купац Никола је

⁵⁸ Mon. Rag., V, 72 од 1304.

⁵⁹ Mon. Rag., V, 159, 169.

⁶⁰ J. Martinović, Trgovački odnosi Kotora, 50.

⁶¹ Mon. Rog., IV, 206; Б. Храбак, Везе Которана и Пераштана, 39.

⁶² J. Martinović, Trgovački odnosi Kotora, 59.

⁶³ A. Mayer, Kotorški spomenici, т. II, бр. 772 (768), 524 од 19. X 1331.

⁶⁴ Исто, бр. 783 (577), 510 од 6. IX 1334.

преко сведока требало да докаже да је био у Брскову.⁶⁵ Исте године 18. јануара сам Михо Спица је обећао да ће испоручити Которанину Бисту Примути седам милијара бабра у Котору до верског празника Духова, пошто му је Бисте дао 100 перпера, уз казну од 60 перпера за милијар и уобичајену казну. И коначно, Михо и Мато Абро из Дубровника потврђују да су 26. децембра 1334. године од Николе Буће добили 8.000 перпера да му испоруче у Котору или Дубровнику 200 милијара (200.000 либри) бабра из Брскова, почев од Ускрса до св. Мартина, уз казну од 5 до 6, плаћајући 50 перпера за сваки милијар ако не испоруче у назначеном року или, ако у истом периоду испоруче бакар неком другом.⁶⁶

И олово је у Котору током XIII и XIV века доведено најчешће из рудника са територије Србије, одакле је даље извожено у Дубровник и Италију. У граду светог Трипуна олово је најчешће коришћено за подмиривање домаћих потреба, посебно за покривање кровова на црквама.

Тако је 24. јула 1335. године Петар Гостин обећао да ће дати 235,5 перпера Нику Сокочевићу из Дубровника за олово које је требало да кошта 15 перпера за милијар, а поменути рачун Дубровчанин је требало да плати по курсу од два перпера за један дукат.⁶⁷ Исто тако Лука пок. Јакова Бене је 30. септембра 1336. године обећао да ће испоручити у Дубровнику Гвужиду, нећаку Албертина Барни из Милана, 111 милијара (111.000 либри) олова за 20 дана.⁶⁸

Дубровачки трговци, па и они стално настањени у Котору су током XIII и XIV века у тај град довозили и одређене количине сировог уља. Тако је 14. јануара 1385. године било наложено Илији Радиновићу да пошаље у Котор две барке и да тамо одвезе 11 бачви уља, а дан касније, овај дубровачки трговац је две бачве уља продао на пијаци за 6 гроша. На име превоза Илија је био дужан да плати 12 гроша.⁶⁹

Интересантно је навести да је кроз которску луку текао и промет грађевинским дрветом, било за градњу дрвених кућа или палата которских племића, што потврђују бројни уговори. Од врсте дрвене грађе, довожене бродовима из оближњих или удаљених насеља, помињу се четвртасте гредице (*cantenelle qudras*), затим дугачке греде (*traves*), те коначно врста греда за кровну конструкцију (*corda, cordele, cordinus*), које се код нас називају: кључеви, пасови и слично.⁷⁰ Доминик Угрин, син госпође Гунеге, нагодио се 9. јула 1327. године са Иваном, сином пок. Николе Добранова из Котора, за превоз извесне количине сирових дрва, које је пок. Фраце из Дубровника, становник св. Срђа, дао у залог Павлу, пок. Брату Ивановом, за 98 перпера (млетачких гроша). На тај начин Доминик је требало да откупи дрво од Ивана за годину дана у Котору, иначе је губио свако право над њима, и морао је од-

⁶⁵ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, t. I, 220, 259, 696; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 63.

⁶⁶ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, t. I, 220, 259, 696.

⁶⁷ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, t. I, br. 1141; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 64.

⁶⁸ J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 65.

⁶⁹ ХАД, *Div. Canc.*, XXVI, 186 od 14. I 1385.

⁷⁰ J. Martinović, *Graditeljska djelatnost u Kotoru prve polovine XIV vijeka, Godišnjak PMK, XXXI–XXXII, Kotor, 1983–1984; II deo: Godišnjak PMK XXXIII–XXXIV, 1985–1986.*

говарати за Ивана.⁷¹ За време рата, 13. октобра 1361. године, предложено је у Дубровнику да оно дрво које је требало да буде превезено у Котор остане у дубровачкој луци све док не буде поравњена галија. Товар тог дрвета је требало послати у Котор, онда када тамо буду послати и калафати (бродоградитељи) за оправку поменутих лађе.⁷² У Већу умољених је 16. фебруара 1367. године одлучено да се пошаље 20 дрвених клупа, за 20 људи на дубровачки рачун за Петра Бадуарија из Котора. Са њима је тамо требало послати још и два дубровачка човека, четири бродоградитеља и два марангона или калафата.⁷³

На которски трг довожени су из српских земаља, како смо већ истакли, они исти артикли који су довожени и у Дубровник, а са стране, пак, Котор је увозио предмете и робу којих није било у српским земљама. У XIV веку Котор је био највећи српски поморски трг за трговину сукном. На тај трг су Дубровчани, па и сами Млечани, довозили разну текстилну робу и ту је продавали. То се потврђује и поменутих трговачким уговором између Котора и Дубровника из 1279. године, који је током XIV века неколико пута обнављан без икаквих измена. То нам потврђује и један докуменат млетачке владе, којим се одређује нека ванредна царина на сукно које се у српским земљама, а нарочито на которском тргу продавало.⁷⁴

Марин Savgancio је 22. новембра 1366. у Малом већу поклонио цео износ новца којим је требало да плати галерију (терасу), коју је из Дубровника требало да пошаље у Котор.⁷⁵

Опште је познато, да се током средњег века у Дубровнику трговало и робљем. То исто важи и за Котор. То се јасно види из поменутог њиховог уговора 1279. године. У њему се утврђује да Которани и Дубровчани могу извозити робље.⁷⁶

в) Трговачка удружења Дубровчана у Котору током XIII и XIV века

Своје послове у Котору током XIII и XIV века дубровачки трговци, па и они стално настањени у том граду, обављали су најчешће сами, али су се неретко и удруживали са домаћим трговцима или другим пословним људима у том граду.

Тако је Дубровчанин Pasqua Велкашић (1266–93) око 1280. године био склопио „societas mercati et socce Briscoe“ са Которанином Томом Драганис, Марком Gasulani и Марком Bossili Драганис.⁷⁷

Тома, син Павла Томиног (1312–29) имао је, као и његов отац, чврсте везе са српским краљевима који су га чешће слали у Дубровник по дажбине. Деценијама је имао заједничке послове са дубровачком властелом и учествовао је у многим трговачким друштвима. Крајем октобра 1312. године основао је с неким Мартолом пок.

⁷¹ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 355 (353), 479 од 9. VII 1327.

⁷² *Mon. Rag.*, III, 129 од 13. X 1361.

⁷³ *Mon. Rag.*, IV, 84 од 16. II 1367.

⁷⁴ Listine, I128,465; П. Косовић — М. Миладиновић, *Трговачки центри и путеви*, 18.

⁷⁵ *Mon. Rag.*, IV, 65 од 22. XI 1366.

⁷⁶ П. Косовић — М. Миладиновић, *Трговачки центри и путеви*, 19.

⁷⁷ G. Čremošnik, *Codex diplomaticus*, 195; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 439.

Јакоба de Лука удружење у које је уложио 3.000 перпера, док је Martolus унео само 1.000. Почетком јануара 1355. године удружио се Тома и са богатим Дубровчанином Трипом Ђурђевићем и Которанином Трипом Буџија у трговачку заједницу, чији је пословни капитал износио 9.000 перпера. Сва тројица су учествовала са једнаким капиталом, а добит су делили на једнаке делове. Обрачун пословања овог удружења требало је вршити сваке године, а Тома је руководио новцем. Бавио се, између осталог и извозом олова.⁷⁸

Трговачко удружење између Дубровчана Трипа Ђурђевића (1279–1319), Трипа Буџија и Томе, сина Павла Томиног из Котора у које су сва тројица уложили по 3.000 перпера било је склопљено 1315. године. Пословање овог удружења није било временски ограничено, обрачун је требало вршити годишње, а добит је дељена на једнаке делове, док се сав новац од пословања удружења налазио код Томе. Међутим, Трифун је увек имао пословне везе са Котором. Тако је 1282. године именовано Марка Basilisi из Котора за свог прокуратора и дао му налог да га заступа у његовим потраживањима код разних Которана.⁷⁹

И дубровачка браћа Петар и Џиво Тудишић основали су 1330. године у Котору трговачко удружење (societas) на 10 година са својим зетом Павлом Трифуновим Бућом. Укупни пословни капитал друштва износио је 8.600 перпера. Павле Бућа уложио је у ово удружење знатан капитал, тј. 6.000 перпера, а браћа Тудишић остатак. Они су руководили новцем и водили послове. Једна трећина добити отпадала је на уложени капитал, а преостале две трећине делили су учесници на једнаке делове. Џиво Тудишић и Павле Бућа извршили су у Дубровнику 1332. године обрачун и издали један другоме потврду да немају међусобних потраживања.⁸⁰

Јуније Велкашић је тридесетих година XIV века закључио неке послове у Котору са млетачким трговцима. Са Јунијем de Lucago платио је 1330. Марку Quantavalusu из Венеције рачун на 750 перпера, а 1331. године обавезао се да ће исплатити Рамболду Бону из Венеције и Скарпацију Francisco, исто из Венеције, 929 перпера.⁸¹

Дубровчанин Пашко Гучетић примио је 1331. године од Которанина Visca Примакова 7.000 перпера (млетачких гроша) за удружење, у које је сам био уложио 3.000 перпера. Обрачун пословања требало је сачинити у два наредна месеца, а добит и губитак је требало делити тако да Биску припадну два, Пашку трећи део.⁸² Пашко је са Которанином Бистом Приматовим пословно сарађивао и децембра 1331. године. У тај нови савез Бисто је уложио 1.600, а Пашко само 1.000 перпера. По склопљеном уговору, о добити савеза, две трећине је требало да припадну Бисту, а једна трећина Пашку код кога се налазио и сав новац удружења.⁸³

⁷⁸ ХАД, Div. Canc., I, 97, 221в; II, 356; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 430.

⁷⁹ G. Čremošnik, Codex diplomaticus, 124.

⁸⁰ A. Mayer, Katorski spomenici, т. I, бр. I 604(614), 507 од 26. VII 1330.

⁸¹ A. Mayer, Katorski spomenici, т. I, бр. I 587, 678; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 442.

⁸² A. Mayer, Katorski spomenici, т. I, бр. 868 (864), 234 од 31. XII 1331.

⁸³ Исто, бр. 764 (760), 524 од 14. X 1331.

Исто је и Дубровчанин Мештре Менчетић уложио 16. јануара 1332. године, са Которанином Николом пок. Петра Буће, 1.200 перпера (млетачких гроша). По склопљеном споразуму три дела од добитка или губитка њиховог пословног савеза требало је да припадне Мештру, а четврти део Николи. Ортаци су се били договорили да све обрачуне и потраживања плате у наредних годину дана.⁸⁴

Базилијев Марко Базилије, Јуније Лукаревић и Јуније Јунијев из Дубровника, поротници и судије Драге, жене пок. Франа Марка Базилијевић, извршитеља опоручке пок. Франца Јунијевог Велкашића из Дубровника и његових другова у пословима трговачког удружења, пресудили су 4. јуна 1332. године да Јуније исплати Драги 1.000 которских перпера у року од годину дана, и то 200 перпера у наредних шест месеци. Драга ће издати удружењу општу намерницу да га даље неће материјално оптерећивати.⁸⁵

Домања син Климов, Јуније Побратов из Дубровника и Радетин Побратов из Котора дуговали су Медину Тодоровом Фулменти из Задра 265 перпера од последњег трговачког путовања, које је био обавезан да му исплати до краја 1332. године. Овај дуг дужник је гарантовао продајом меса, лоја и коже од 800 животиња које је требало да добије меницом од которске општине.⁸⁶

Марин пок. Јунија Гостова из Котора и Петар Менцијавик из Дубровника склопили су 1333. године трговачко удружење у које је Марин уложио 3.300 перпера (млетачка гроша). Чланови овог удружења су се били договорили да све обавезе друштва плате у наредних годину дана.⁸⁷

Никола и Михо пок. Петра Буће из Котора и Никша Соркочевевић из Дубровника основали су 15. фебруара 1335. године трговачко удружење у које је Дубровчанин уложио 8.000 млетачких перпера, а од прве двојице Которана примио је 3.000 перпера. Которани су Николи Соркочевевићу између Ускрса и св. Мартина били обавезни да доставе у Дубровнику 250.000 фунти бакра и по 1.040 перпера (млетачких гроша), као и још по 2.000 перпера. Добитак и губитке ортаци су били обавезни да плаћају по пола.⁸⁸

Исте 1335. године Дубровчанин Никола Соркочевевић примио је од Миха Буће из Котора 2.000 перпера на основу исправе о заједничком удружењу међу њима склопљеном. Овом удружењу је припадао и Которанин Никола Бућа.⁸⁹

г) Дубровчани као кредитори у Котору током XIII и XIV века

Већи део своје трговачке активности у Котору током XIII и XIV века Дубровчани су обављали за готов новац, а ретко и кредитним позајмицама.

⁸⁴ Исто, бр. 886 (882), 536 од 6. I 1332.

⁸⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 24 (25), 441 од 4. јуна 1332.

⁸⁶ Исто, бр. 65 (46), 445 од 22. VII 1332.

⁸⁷ Исто, бр. 256 (236), 463 од 14. I 1333.

⁸⁸ Исто, бр. 1173(1171), 570 од 15. II 1335.

⁸⁹ Исто, бр. 1321 (1319), 586 од 21. IV 1335.

Тако су двојица истакнутих представника дубровачке породице Менчетића, браћа Матија и Лауренције још 1280. године у Котору имали извесна новчана потраживања. Да би их наплатили, дали су пуномоћје Млечанину Леонарду Вонисини, са задатком да та потраживања наплати.⁹⁰

Осам година касније (1288) погоршали су се односи између Венеције и Котора. Венецијански трговци Лоренцо Менголо (Laurenti Mengolo) и Петар Саванариус (Petar Savanarius) настојали су годинама да од которске општине утерају дуг за продату со, али им то није полазило за руком. Спор око исплате дуга достигао је врхунац у лето 1288. године, када су Венецијанци, после многих пословних порука и слања посланика Марина Месинија, донели одлуку, према којој Млечани у родном граду и у Дубровнику нису смели да дају Которанима робу на кредит. Исте власти су овом одлуком забрањивале и извоз соли од стране Дубровчана за Котор. Поред овога, млетачке власти су претиле Которанима да ће запленили њихова добра која су се налазила у Дубровнику.⁹¹

Месеца октобра 1303. године дубровачке власти су одлучиле да се дозволи њиховом суграђанину Орсату Цријевићу да може ићи или послати некога у Котор ради подмирења неких својих дугова. Ово зато, јер је овај дуг био настао пре одлуке о забрани одласка пословних људи Дубровника у Котор.⁹²

У которским књигама је 1326. године регистровано неколико задужења домаћих трговаца код кредитора из Дубровника. Тако се 15. јануара Грубоје, син Дедослава са Косова, задужио у Котору код Дубровчанина Трипуна Стилова на износ од 69 перпера и 4 гроша. Задужени је дуг требало да врати у наредних месец дана.⁹³

Непуну недељу дана касније (21. новембра), Петар Роса из Дубровника издао је Петруцију Вонасанти из Пистоје намерницу да је у свему подмирен, пошто је од Петруција примио 40 солда (крстастих гроша). Да је дужник прекршио раније склопљени уговор, платио би казну од 500 солда (млетачких гроша).⁹⁴ Которанин Пашкон, син Мартолов је 10. децембра исте године именовао Павла Растића из Дубровника за свог заступника у његовом кредитном спору са Бенком, зетом Франа, лекара из Венеције, од којег је потраживао 14 сребрних фунти.⁹⁵

Током 1331. године регистрован је у Котору само један кредитни уговор између дубровачких кредитора и домаћих пословних људи. Тако су 11. октобра те године Дубровчани Никола Ћанинин и Тома Козибрада Стајчев потраживали од породице Црноја, званог Calogureg, своје ствари. Пошто су их пронашли, изјавили су да неће више ништа тражити, иначе су могли бити кажњени са 500 перпера казне краљу, 500 перпера Caloguregu и да надокнаде настале трошкове.⁹⁶

⁹⁰ Mon. Rag., I, 368; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 331.

⁹¹ Listine, I, 146–47; К. Јиричек, Историја Срба, књ. II, Београд 1984, 183; Р. Ћук, Србија и Венеција у XIII и XIV веку, Београд 1986, 22.

⁹² Mon. Rag., књ. II, Zagrab 1882, 301.

⁹³ А. Mayer, Kotorški spomenici, т. I, бр. 185 (184), 461 од 15. XI 1326.

⁹⁴ Исто, бр. 194, 462 од 21. XI 1326.

⁹⁵ Исто, бр. 227, 465 од 10. XII 1326.

⁹⁶ Исто, бр. 761 (757), 523 од 11. X 1331.

Током наредне 1332. године регистровано је у которским судским књигама шест нових кредитних позајмица кредитора из Дубровника Котору. Најпре је Рада, удовица Которанина Јакова Јакањина, са сином Марином 6. јануара удала своју кћер Бенку за Дубровчанина Миха пок. Јунија Бунића, уз мираз од 1.600 перпера (млетачких гроша).⁹⁷ Иста Рада, остала је, после исплате главнице, дужна свом новом зету из Дубровника Миху Бунићу, на име поменутог мираза своје ћерке Белке још 300 перпера, које је требало да исплати у наредних годину дана.⁹⁸ Илија пок. Ловра Савиновог из Дубровника пренео је 16. фебруара исте године на своју сестру Прву, жену Франа Сосџа из Котора, потраживања својег оца у износу од 82 перпера и два и по гроша против Которанина Јунија Драганова.⁹⁹ Исто Которанин Јурај Цернили се 23. јула сагласио да је дужан Дубровчанину Николи пок. Ловра Симоновог 300 перпера, које је требало да му врати у наредних годину дана.¹⁰⁰

И његов суграђанин Мате Абрамов се 24. августа задужио код Дубровчана Клима Гучетића и Николе Лукаретића за износ од 1.000 которских перпера, са обавезом да их врати до празника св. Петра.¹⁰¹ Код истих кредитора из Дубровника (Клима Гучетића и Николе Лукаретића), задужио се 14. новембра 1332. године и Которанин Михо Басе Пелегрино.¹⁰²

Дубровачки финансијери су 1333. године у Котору регистровали три своје кредитне позајмице. Најпре је 15. јануара Илија Чагури из Бара изјавио да дугује Стипу Сурго из Дубровника 75 перпера (млетачких гроша), уз обавезу да му их врати у наредних месец дана у дукатима (по два перпера за један дукат), или пре, ако раније дође у Дубровник.¹⁰³ Познати которски трговац Тома Буганов изјавио је 25. фебруара да му је златар Савин из Дубровника исплатио износ од 27 перпера, колико је он дуговао дубровачком трговцу Виту Донатовом Дринкаша.¹⁰⁴ У спору са Симоном из Венеције Јака пок. Грубе Драгана Томина, именовала је 16. новембра 1333. године за свог заступника Цива Мата Ђурђевића из Дубровника.¹⁰⁵

Следеће, 1334. године у которским судским књигама регистровано је пет кредитних позајмица дубровачких трговаца у Котору. Марин Голија из Котора задужио се 5. априла код Марка Менчетића из Дубровника за износ од 80 которских перпера, уз обавезу да му их врати у року од четири године, по 20 перпера годишње.¹⁰⁶ Са своје, пак, стране Марко се истога дана обавезао дужнику Марину Голији да ће преузети на себе сваку штету која би произишла од стране Марина Мекше или Марковог брата Домање код враћања горње Голијеве обвезнице.¹⁰⁷ Мајстор Јаков пок.

⁹⁷ Исто, бр. 880 (875), 535 од 6. I 1132.

⁹⁸ Исто, бр. 881(876), 535 од 6. I 1323.

⁹⁹ Исто, бр. 949 (950), 542 од 25. II 1332.

¹⁰⁰ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 68 (49), 446 од 23. VII 1332.I

¹⁰¹ Исто, бр. 103 (84), 449 од 24. VIII 1332.

¹⁰² Исто, бр. 199 (183), 457 од 14. XI 1332.

¹⁰³ Исто, бр. 258 (238), 463 од 15. I 1333.

¹⁰⁴ Исто, бр. 313 (294), 468 од 25. II 1333.

¹⁰⁵ Исто, бр. 518(517), 487 од 16. XI 1333.

¹⁰⁶ Исто, бр. 613 (784), 495 од 5. IV 1334.

¹⁰⁷ Исто, бр. 614 (785).

Мата de Monte Alto, иначе заступник Клемента пок. Марина Гучетића, Николе Лукаревића и Јунија Волкашића из Дубровника, на темељу исправе Ивана de Finis, нотара општине дубровачке, изјавио је 18. августа 1334. године да су Нал Сергијев Кантавали и Мате Сарањин из Котора подмирили све своје новчане обавезе према својим ортацима из заједничког пословног удружења.¹⁰⁸ Иван Базилијев из Котора био је принуђен да 12. децембра исте године именује Јунија Волкашића из Дубровника за свог заступника, уз обавезу да изда намерницу Драги, удовици Фрања Базилијевог из Котора да је наплатио свој део дуга на темељу обвезнице писане руком которског нотара Петра Витовог 12. X 1333, ако му не исплати 110 перпера (млетачких гроша).¹⁰⁹ Само два дана касније (14. децембра), Михо пок. Басе Пелегрино из Котора задужио се код Клима Гучетића и Николе Лукаревића из Дубровника за износ од 206 крстастих перпера, од којих је половину требало да исплати до Божића, а другу половину у року од три године. Уколико, пак, не исплати свој износ до предвиђеног рока, одузети би му били виногради у месту Димидрани.¹¹⁰ Такође је Дубровчанин Ловре, син Андрије Соркочевића, као заступник свога оца, издао је 18. децембра 1334. године намерницу Груби Белиске из Котора да је исплатио 219 перпера (млетачких гроша) које је дуговао његовом оцу.¹¹¹

Интересантно је напоменути да су кредитори из Дубровника регистровали у Котору 1335. године чак 16 уговора са којима су кредитирали трговину у том граду. Раније поменути златар Савин zaloжио је 29. јануара Марину Миховиновом из Дубровника две своје куће, за износ од 120 перпера кредита, које је требало да исплати у року од годину дана.¹¹² Само неколико дана касније (4. фебруара), Которанин Никола Бућа именовao је Дубровчанина Ивана Филипи за свог заступника да би наплатио од Раде, удовице Петра Bisach (исто из Дубровника) и њених синова Петра и Орсa 400 перпера (млетачких гроша), које је примио на основу издате обвезнице.¹¹³ Петар Сабов из Котора дуговао је 23. марта 1335. године Нику пок. Јакова Соркочевића из Дубровника 1190 перпера. Дуг је настао од њиховог последњег заједничког путовања, а дужник је био обавезан да настали дуг врати у наредна три месеца.¹¹⁴ Которанин Петар Трипунов Бућа се 28. марта обавезао да ће у наредна три месеца предати Орсу Нара Цириве из Дубровника, као члану заједничког трговачког удружења 1350 перпера. А ако дужник овако не поступи, онда настали дуг није требало да се урачуна у главницу, нити у добит удружења, која је укупно износила 5.000 перпера (млетачких гроша). Истим уговором, Орсе се Петру обавезао да ће му под истим условима исплатити 650 перпера.¹¹⁵

¹⁰⁸ Исто, бр. 772 (566), 509 од 18. VIII 1334.

¹⁰⁹ Исто, бр. 881 (615), 519 од 12. XII 1334.

¹¹⁰ Исто, бр. 884 (678), 579 од 14. XII 1334.

¹¹¹ Исто, бр. 888 (682), 520 од 18. XII 1334.

¹¹² Исто, бр. 1136 (1134), 566 од 29. I 1335.

¹¹³ Исто, т. I, 1146 (1151), 568 од 4. II 1335.

¹¹⁴ Исто, бр. 1213 (1211), 575 од 23. III 1335.

¹¹⁵ Исто, бр. 1223 (1221), 576 од 28. III 1335.

Неретко су се у Котору током XIV века кредитно обезбеђивали и сами трговци из Дубровника. Тако је више пута помињани дубровачки трговац Јуније Соркочевић 4. јуна 1335. године примио од свог суграђанина Милика Мишковог 30 перпера као први део потраживања брата му Ника проти Милики и тасту му Стипу. Ако Нико не би био задовољан овим решењем, дужник Јуније је морао уложити јемство за узети кредит.¹¹⁶ Свештеник, Домања Бабалио из Дубровника, иначе заступник својег брата Вита, према исправи дубровачког нотара Ивана de Finis од 27. маја исте године (потвђена 5. јуна), изјављује, да су Которани Пашко Налић и Марко Драгонов, рођаци Драгона пок. Николе Драгона исплатили све, што је Драго дуговао Вити, осим 52 и по перпера (млетачких гроша), за које Пашко и Марко залажу Домањи сав посед Драгонов у Дубровнику до искупљења. Међутим, ни новац ни поменути посед нису доносили никакву добит.¹¹⁷ Думо пок. Трипуна Prachianova се 7. јуна задужио код Дубровчанина Јунија Соркочевића за рачун поменутог Стипа Соркочевића, исто из Дубровника, за износ од 10 крстастих перпера. Овај дуг дужник је требало да врати у року од осам месеци.¹¹⁸

Представници дубровачке властелинске породице Соркочевић су током 1335. године у Котору очигледно развили обиман посао. То се првенствено односи на већ поменутог Јунија Соркочевића који је 7. јуна те године од Мартола пок. Петра Мартоловог из Котора за рачун свог рођака Стипа Соркочевића примио нови кредитни износ од 14 крстастих перпера. Да Стипе није био задовољан послом, Јуније је имао обавезу да врати Мартолу износ дуга.¹¹⁹ Дубровчанин Шиме Градин је 20. јуна изјавио да су му Драге, удовица златара Радоја из Котора и њихов син Лука исплатили све покојникове дугове,¹²⁰ а само дан касније (21. јуна), дубровачки трговац Марин пок. Миховила Гера се сагласио да је свом суграђанину Нику Сарачићу дужан износ од 796 перпера (млетачких гроша), које је требало да врати у наредна три месеца.¹²¹

Другом половином јула 1335. године (24. јула) и Которанин Петар Томов задужио се код Дубровчанина Ника Соркочевића за износ од 235 и по перпера (млетачких гроша). Дужник је дуг требало да исплати током септембра за олово, ако оно буде коштало по 15 перпера за 1.000 фунти по курсу од два перпера за један дукат.¹²² Которанин Нико Поборти се 23. октобра исте године задужио код Николе Соркочевића из Дубровника на суму од 253 перпера (млетачких гроша), с обавезом да му их врати у наредна три месеца.¹²³ А више пута поменути дубровачки трговац Јуније Соркочевић, као заступник своје таште Деје пок. Медоча, према пресуди о иметку а за покој њене душе, доделио је 1. децембра самостану Мале браће у Котору врт Дејине сестре Јелене.¹²⁴

¹¹⁶ Исто, бр. 1282, 582 од 4. VI 1335.

¹¹⁷ Исто, бр. 1283 (1281), 582 од 5. VI 1335.

¹¹⁸ Исто, бр. 1291 (1290), 583 од 7. VI 1335.

¹¹⁹ Исто, бр. 1292 (1291), 583 од 7. VI 1335.

¹²⁰ Исто, бр. 1318 (1316), 586 од 20. VI 1335.

¹²¹ Исто, бр. 1321 (1318), 586 од 21. VI 1335.

¹²² Исто, бр. 955 (1141), 526 од 24. VII 1335.

¹²³ Исто, т. II, бр. 1082 (1246), 538 од 23. X 1335.

¹²⁴ Исто, бр. 1125 (958), 543 од 1. XII 1335.

Которанин Сергије Гони дуговао је 9. децембра 1335. године раније поменутој Деји Медошевој, удовици Јунија Гундулића из Дубровника и њезином зету, исто Дубровчанину, Јунију Соркочевићу износ од 500 перпера (млетачких гроша). Овај износ дужник је требало да врати до наредног Ускрса.¹²⁵ Очигледно ортаци, Јуније Базилијев и Мате Јакањин из Котора су 22. децембра изјавили Деји пок. Медоша, удовици Јунија Гундулића из Дубровника да су подмирени у погледу исправе коју му је она издала о свом поседу у Котору.¹²⁶

Током наредне 1336. године Дубровчани се у Котору три пута јављају у улози кредитора тамошње привреде. Најпре се 31. јануара године Мате пок. Матије Абрамов из Котора задужио код Дубровчанина Марина Лукиног Бунића за износ од 3.000 крстастих перпера. Тај износ задужени је требало да исплати током августа исте године.¹²⁷ Затим су Тодор Гига и Медин Мекша, капетани града Котора (*capitanei civitatis*) 13. априла платили градској општини 25 перпера које иначе нису наплатили од Дома Мартиновог Менчетића из Дубровника, по разгласу и ради увреде коју је Дома нанео которском нотару. Поменути Которани су молили да им се изда исправа о пресуди за наплату овог износа казне. Суд у Котору је удовољио овој молби и овластио је потражиоце да несавесног Дубровчанина затворе.¹²⁸ На крају 1336. године (11. новембра) Которанин Михо Бућа, опуномоћен од Дубровчанина Николе Јакобовог Сергијева нотарском исправом писаном руком Ивана de Finis, нотара дубровачке општине, изјавио је да је Которанин Грубе Болиратов исплатио поменутом Николи све што му је дуговао.¹²⁹

У которским судским књигама 1337. године регистрован је кредитни уговор Сергија Јакањина и Дубровчанина Јунија Соркочевића, иначе заступника Деје пок. Медоша, удовице Дубровчанина Јунија Гундулића. Радило се о изјави горњих заступника из које се види да су се они нагодили да им у парници ради спорне земље у Праскавици суде одабране судија Трипун Бућа, Марин Мекша и Мате Јакањин и да у њиховим рукама буде речена земља до правоснажне пресуде.¹³⁰

Наредних година (пре и после 1380. године), истицао се у Котору дубровачки трговац Јакоб Менчетић (1330–87). Њему је дубровачка општина 1380. године била поверила да брани права Дубровчана у Котору.¹³¹

После овога, књиге Которског архива за дуго не региструје дубровачке финансијере у Котору.

¹²⁵ Исто, бр. 1139 (1289), 544 од 9. XII 1335.

¹²⁶ Исто, бр. 1149 (1297), 545 од 22. XII 1335.

¹²⁷ J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 90; A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 547 од 31. I 1336.

¹²⁸ J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 99; A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 559 од 13. IV 1336.

¹²⁹ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 1514 (1354), 579 од 11. XI 1336.

¹³⁰ Исто, бр. 1728 (1107), 598 од 5. IV 1337.

¹³¹ М. Динић, *Одлуке већа Дубровачке Републике*, књ. I, 15, 28; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 327–28.

д) Дубровачки трговци као дужници у Котору током XIV века

Пословни људи из Дубровника су се на которској пијаци јављали и као купци различите робе и производа, па су због тога у граду св. Трипуна током XIV века бивали и у улози дужника. Најповољнија клима за њихову такву активност било је, очигледно, време владавине Стефана Дечанског и цара Душана у Србији.

Током 1326. године региструјемо шест дужничких уговора Дубровчана у Котору. Тако се Бале de Pasco из Дубровника 10. јула задужио код Которанина Томе Буганова за износ од 1500 венецијанских перпера, уз обавезу да му их врати у наредних осам месеци.¹³² Пашко и Тодор, синови Дубровчанина Драгаша, задужили су се 31. јула код Нала Сергијевог и Мата Сиранова из Котора за износ од 145 перпера (млетачких гроша), уз обавезу да му их врати у наредних пет месеци.¹³³ Дубровчанин Богоје Радидраго задужио се 1. августа код Нуција Гиле из Котора за износ од 50 перпера венецијанских. Дуг је требало да врати до празника св. Михаила.¹³⁴ Неретко су у Котору финансијери из Дубровника кредитирали и пословну активност својих суграђана. Тако је 5. новембра 1326. године Циво Стилов из Дубровника позајмио Дубровчанину и свом рођаку, ако не и брату Трипу Стиловом 100 перпера, уз обавезу да му их врати у наредна три месеца.¹³⁵ Дубровчанин Циво Вилани, као пословни ортак Шима Богојевог из Котора задужио се 29. новембра код которских трговаца Тома и Петра Буганове за износ од 383 которска перпера (млетачких гроша). Дужници су овај износ требали да врате у наредна три месеца.¹³⁶ Илија Челник, нећак Братослава Дусије из Дубровника примио је у трговачком удружењу од Николе, сина пок. Петра Буће из Котора 700 перпера (млетачких гроша). Рачуни о добитку или губитку требали су једном трећином да иду Николи, а две трећине Илији, док је обрачун о пословању требао да се врши сваке године.¹³⁷

Наредне 1327. године регистрована су у Котору три задужења дубровачких трговаца. Најпре је Дубровчанин Илија Николин Трегова од Которанина Цива Главатовог 21. априла позајмио робе за 74 перпера (млетачких гроша), уз обавезу да му их врати до краја «овог путовања», тј. у наредних шест месеци.¹³⁸ Которанин Илија Василијев тужио је 15. новембра исте године месном суду Млечанина Јакова Белани, јер му овај није вратио обвезницу од 15. јула 1321. године, којом се Иван обавезао да јамчи за Дубровчанина Дамњана Драгомановог кад је он позајмио код Јакобововог рођака Павла Боланија из Венеције 520 перпера (млетачких гроша) за пет наредних месеци, иако су Боланијеви продали Иванов виноград у Димидрани. Суд је

¹³² А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 5 (3), 441 од 10. VII 1326; Историјски архив у Котору (у даљем тексту: ИАК), Судско нотарски списи (у даљем тексту: СН), ф. I, 3 10. VII 1326.

¹³³ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 38 (37), 445 од 31. VII 1326.

¹³⁴ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 40 (39), 445 од 1. VIII 1326; ИАК, СН, ф. I, 39 1. VIII 1326.

¹³⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, 164, 459 од 5. XI 1326.

¹³⁶ Исто, бр. 210, 463 од 29. XI 1326.

¹³⁷ Исто, бр. 217, 464 од 1. XII 1326.

¹³⁸ Исто, бр. 271 (270), 470 од 21. IV 1327.

одлучио да странке не смеју ради насталог дуга „више једна другој да сметају“.¹³⁹ Само неколико дана касније (23. новембра), Марин каменорезац из Дубровника, стално настањен у Котору са женом Братом и пасторком обавезао се да плати Миху Спици сав Маринов дуг у Котору.¹⁴⁰

Дубровачки трговци су се и 1330. године кредитно задуживали у граду св. Трипуна. Бартол, син пок. Петра Кревина из Дубровника је 17. априла тражио од Миха Гембероса исплату дужних 30 перпера. Како Михо није имао одмах да плати тражени износ, позвао је Бартола да уђе у његов посед, што је овај и учинио, а суд у Котору је одобрио такав поступак.¹⁴¹ Дубровчанин Проде, син пок. Петра Бисиге, се 8. јула задужио код Млечанина Алгрета, лекара у Котору за износ од 15 перпера (млетачких гроша). Дужник се обавезао да настали дуг врати за два наредна месеца, а земљишни посед Мартола из Мерчепа, који је дужник био заложито требао је да постане Алгретово власништво.¹⁴² Недељу дана касније и Џиво син пок. Марка Лукаревића из Дубровника се задужио код Которанина Трипа Буће за износ од 341 перпера (млетачки грош), уз обавезу да му их врати у наредних месец дана.¹⁴³

Интересантно је да се током 1331. године у Котору кредитно задужио једино Дубровчанин Нале пок. Орасиса Сирисе. Он се 4. децембра задужио код Которанина Бисте Прунцетовог за износ од 500 перпера (млетачких гроша). Обавеза задуженог Дубровчанина је била да тражени износ плати у Котору у наредне две године.¹⁴⁴

Ни наредне 1332. године дубровачки трговци нису били нарочито активни. Они су се те године у граду св. Трипуна задужили два пута. Најпре је 3. јуна Дубровчанин Јуније Волкашин позајмио од Которанина Петра Катенина 222 перпера (млетачка гроша). Позајмица је учињена за рачун Дубровчанина Трипуна Јунијевог, који је тај дуг требало да исплати у наредних годину и по дан.¹⁴⁵ Истога дана, Дубровчанин Јуније пок. Трипуна Јунијевог задужио се код горе поменутог суграђанина Јунија Волкашина за износ од 222 перпера, уз обећање да овај дуг исплати Петру Катенину у наредних годину и по дана.¹⁴⁶

Године 1333. у которским судским књигама регистровано је шест задужења Дубровчана у Котору. Најпре је 28. марта Которанин Трипо Бућа изјавио да је од свог заступника Мартола Тодосијевог и његових баштиника примио све износе које је овај за његов рачун наплатио од Мартолице Ћириве и Илије Целнића из Дубровника. Овде није припадао и износ од 500 перпера колико је Трипунов син Павле дуговао Ивану, сину горе поменутог Мартола.¹⁴⁷ А неколико месеци касније (17. ју-

¹³⁹ Исто, бр. 457 (499), 449 од 15. XI 1327.

¹⁴⁰ Исто, бр. 451 (475), 492 од 23. XI 1327.

¹⁴¹ Исто, бр. 544 (556), 500 од 17. IV 1327.

¹⁴² Исто, бр. 590 (602), 505 од 8. VII 1327.

¹⁴³ J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 97; A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 594 (606), 505 од 15. VII 1330.

¹⁴⁴ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. I, бр. 845 (841), 532 од 4. XII 1331.

¹⁴⁵ Исто, бр. 21 (2), т. II, 441 од 3. VI 1332.

¹⁴⁶ Исто, бр. 22 (3), 441 од 31. VI 1332.

¹⁴⁷ Исто, бр. 349 (326), 431 од 26. III 1333.

на), очигледно пословни ортаци Димитар, брат Белеција Писари, Влахо Мартинов из Дубровника и Илија Чагури из Бара задужили су се код Луке пок. Клима из Ужича за износ од 430 перпера. Дуг је настао приликом њиховог последњег трговачког путовања, а задужени се обавезао да га исплати кредитору у пет наредних месеци, уз могуће плаћање казне у двоструком износу.¹⁴⁸ Дубровчанин Блажо Каработи се 26. јуна у Котору задужио код трговца из Задра Симона Бивалдијевог Буктони. Радило се о кредиту од 33 перпера и 4 крстага гроша које је дужник требао да врати за месец дана.¹⁴⁹ Удружени дубровачки трговци Стјепан Котруљевић и Милко Мишков договали су од 8. августа Которанину Павлу Трипуновом Буће 289 перпера (млетачких гроша). Дуг је настао после њиховог задњег трговачког путовања, а требало је да га измире у наредних осам месеци.¹⁵⁰ Прилично велики износ од 1.000 перпера (млетачких гроша) позајмио је у Котору Дубровчанин Илија, син пок. Николе Грка од Которанина Марина Гостовог. Дуг је настао од њиховог последњег трговачког путовања. Трећи део од зараде или губитка требао је да припадне Илији, а два остала дела Марину, док је задужени кредит био обавезан да врати у наредних годину дана.¹⁵¹ На крају те године и Дубровчанин Петар, син пок. Марина Менчетића се кредитно задужио у Котору. Он је 3. новембра од Которанина Марина Јунијевог Гостова на почек купио робе у износу од 500 перпера, а настали дуг је требало да врати у наредна четири месеца, уз могућност плаћања глобе.¹⁵²

Током наредне 1334. године дубровачки трговци су у граду св. Трипуна регистровани пет кредитних задужења. Михо, син пок. Мешка из Дубровника, иначе зет Стјепана Котруљевића из Котора задужио се 30. марта те године код Которанина Павла Трипуновог Буће за износ од 291 перпер (млетачки грош). Овај износ дужник се обавезао да исплати у наредних осам месеци, колико му је, највероватније, било потребно времена да би обавио све трговачке трансакције са робом купљеном у Котору.¹⁵³ Много мањи износ од седам перпера (млетачких гроша) позајмио је у Котору 29. јула Павле син пок. Трипуна Јунијевог из Дубровника од свог суграђанина Дисине пок. Николе Грка. Овај износ кредита, дужник је био обавезан да исплати у наредна три месеца.¹⁵⁴ Исто син пок. Николе Грба, Илија, задужио се 25. августа у Котору код Филипа пок. Мате из Озима, иначе которског нотара. Радило се о позајмици на 75 перпера (млетачких гроша). Дуг је настао од њиховог последњег трговачког путовања, уз обавезу задуженог да дуг исплати у наредна два месеца.¹⁵⁵ Очито пословни ортаци, Степо Котруљевић из Котора и Милко, син пок. Милка из Дубровника, узели су у Котору 5. септембра од Которанина Павла Трипуновог Буће

¹⁴⁸ Исто, бр. 394 (375), 435 од 17. VI 1333.

¹⁴⁹ Исто, бр. 404 (385), 476 од 26. VI 1333.

¹⁵⁰ Исто, бр. 418 (399), 477 од 8. VIII 1333.

¹⁵¹ Исто, бр. 510 (509), 476 од 3. XII 1333.

¹⁵² J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 100; A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, 510 (509), од 3. XII 1333.

¹⁵³ A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 608 (779), 494 од 30. III 1334.

¹⁵⁴ Исто, бр. 757 (551), 507 од 29. VII 1334.

¹⁵⁵ Исто, бр. 775 (569), 509 од 25. VIII 1334.

кредитну позајмицу у висини од 291 перпера. И овај дуг је настао после њиховог последњег трговачког путовања, а обавеза задуженог је била да узети кредитни износ врати у наредних 16 месеци.¹⁵⁶ На самом крају 1334. године (15. децембра) и удружени пословни људи из Дубровника Јуније Волкашев, Климе Гучетић и Никола Лукаревић су од Которанина Николе пок. Петра Буће позајмили 300 перпера (млетачких гроша). Обавеза задужених је била да овај кредитни износ врате у наредних годину дана.¹⁵⁷

Дубровачки трговци су у Котору и током 1335. године били доста запажени. Током те године они су се у граду св. Трипуна седам пута кредитно задуживали, углавном за износе који су прелазили 100 дуката. Ту се најпре 18. фебруара Дубровчанин Марин пок. Миховилов Геро задужио код мајстора Филипа Мата из Љеша на износ од 125 перпера. Дуг је настао после њиховог последњег трговачког путовања, а обавеза дужника је била да дуг исплати у наредна два месеца.¹⁵⁸ Такође се Марин Геро из Дубровника задужио у Котору 25. марта. Гарант дуга је био Которанин Михо Бућа, а задужење је гласило на износ од 486 перпера (млетачких гроша). И овај дуг је настао приликом њиховог последњег трговачког путовања, а обавеза дужника је била да настали дуг исплати у наредна четири месеца.¹⁵⁹ Дубровчанин Јуре, син неког Сасулија пословао је у Котору. Он је у том граду 26. априла од Томе Буганова из Котора позајмио 352 и по перпера (млетачка гроша), уз обавезу да му их врати за пет месеци.¹⁶⁰ Истога дана (26. априла) и Дубровчанин Пашко Сергијев је од поменутог Томе Буганова у Котору на кредит узео робе за 346 перпера, а тај износ је кредитору требало да врати у наредних пет месеци.¹⁶¹ Марин Враћен и горе поменути дубровачки трговац Јуре Сасулинов су 27. априла поново склопили кредитни уговор. Истога дана, Марин је которском нотару изјавио да му је дужник Јуре одмах измирио узету кредитну позајмицу.¹⁶² А крајем месеца јуна (30. јуна) и Дубровчанин Марин пок. Миховила Геро се у Котору поново јавља као дужник. Тога дана он је од которског нотара Филипа Мата из Озима позајмио износ од 87 и по перпера. И овај дуг је настао после њиховог последњег трговачког путовања, а дужник је био обавезан да дуг исплати у наредна два месеца.¹⁶³ Очигледно одружени Стипе Котруљевић из Котора и Милко Мишков из Дубровника су се 24. јула задужили код Дубровчанина Николе Соркочевића. Кредитни износ је гласио на 200 перпера (млетачких гроша), а задужени ортаци су били обавезни да га исплате за три месеца, колико им је било потребно да реализују цео трговачки циклус.¹⁶⁴

¹⁵⁶ Исто, бр. 778 (572), 509 од 5. IX 1334.

¹⁵⁷ Исто, бр. 885 (679), 519 од 15. XII 1334.

¹⁵⁸ Исто, т. I, бр. 1175 (1173), 571 од 18. II 1335.

¹⁵⁹ Исто, бр. 1217 (1215), 575 од 25. III 1335.

¹⁶⁰ Исто, бр. 1246 (1245), 578 од 26. IV 1335.

¹⁶¹ Исто, бр. 1245 (1244), 578 од 26. IV 1335.

¹⁶² Исто, бр. 1247 (1246), 578 од 27. IV 1335.

¹⁶³ Исто, бр. 1326 (1324), 586 од 30. VI 1335.

¹⁶⁴ J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 103; A. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 952 (1138), 526 од 24. VII 1335.

Дубровачки трговци су се највише пута у Котору задужили током 1336. године. Током те године они су у граду св. Трипуна склопили осам кредитних уговора. Петар син пок. Марина Менчетића из Дубровника, иначе свештеник у Котору се 1. марта те године задужио код Ђакулина Јунијевог из Венеције за износ од 294 перпера (млетачких гроша), уз обавезу да му их врати после повратка са заједничког путовања, а то значи у наредна четири месеца.¹⁶⁵ Свештеник, Петар Менчетић из Дубровника се дан касније задужио и код другог млетачког трговца у Котору Рамболда Бона. Очигледно се радило о куповини извесне робе за износ од 204 перпера млетачких, а дужник је био обавезан да настали дуг исплати у наредна три месеца.¹⁶⁶ Пословни ортаци из Дубровника, Јуре Ђакулинов и Пашко Сергијев су се у Котору 14. јула два пута задужили. Најпре су од которских трговаца Мата Смалатовог и Павла Трипуновог Бућа узели на почек робе за 389 перпера и 8 гроша которских које је требало да му исплате после окончања последњег трговачког путовања, тј. у осам наредних месеци.¹⁶⁷ Ортаци из Дубровника су потом и од Которанина Томе Буганова позајмили 600 перпера (млетачких гроша), уз обавезу да му их врате у наредних 6 месеци.¹⁶⁸ А већ поменути дубровачки трговац Јурије Ђакулинов се 6. јула у Котору задужио код домаћег трговца Миха Бућа. Радило се о дугу од 150 которских перпера, које је дужник био обавезан да плати у наредних годину дана.¹⁶⁹

Током августа 1336. године дубровачки трговци су се у Котору задужили два пута. Домања, син Првослава, из Дубровника узео је 13. августа те године од Которанина Палме пок. Ђана Дамјановог на кредит робе за 283 и по перпера (млетачких гроша), уз обавезу да му их врати у наредних шест месеци;¹⁷⁰ а удружени Милун, зет Ненадов из Доброте и Велоје, син Радослава из Дубровника, узели су истог 13. августа од Петра Катеновог из Котора на добит 621 перпер, тако да је трећи део добити или губитка ишао њима, а два преостала дела Петру. Дуг је требало да се исплати у наредних осам месеци.¹⁷¹ Блажо Стилов из Дубровника дуговао је од 21. октобра Радагосту Дудиковом из Котора 40 перпера (млетачких гроша), које је требало да исплати тако што ће плаћати шест перпера годишње.¹⁷² И Дубровчанин Марин пок. Миховила Гера се у Котору током 28. и 29. октобра задужио два пута. Најпре је на тамошњег златара Милика пренео своја потраживања од 100 перпера. Претио је свом шураку (и очигледно дужнику) на основу исправе по којој је могао ући у Барбову кућу.¹⁷³ Затим се у истом граду задужио код Фирентинаца Бернарда и Липа Cattani на суму од 377 перпера (млетачких гроша). Овај дуг задужени је требало

¹⁶⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 1210 (1596), 550 од 1. III 1336.

¹⁶⁶ Исто, бр. 1276 (1597), 551 од 2. III 1336.

¹⁶⁷ Исто, бр. 1372 (1710), 566 од 14. III 1336.

¹⁶⁸ Исто, бр. 1374 (1712), 566 од 14. VI 1336.

¹⁶⁹ Исто, бр. 1410 (1746), 569 од 6. VI 1336.

¹⁷⁰ Исто, бр. 1443 (1054), 573 од 13. VIII 1336.

¹⁷¹ Исто, бр. 1444 (1055), 573 од 13. VIII 1336.

¹⁷² Исто, бр. 1490 (1330), 577 од 13. VIII 1336.

¹⁷³ Исто, бр. 1501 (1344), 578 од 28. X 1336.

да исплати после повратка са свог последњег трговачког путовања, дакле, за четири наредна месеца.¹⁷⁴

ђ) Остали Дубровчани у Котору током XIII и XIV века

У Котору су током XIII и XIV века боравили или стално живели и многи други пословни људи из суседног Дубровника.

Бене Станимиров из Котора удао је 9. августа 1327. године своју кћер Мару за каменоресца Милена из Дубровника. У мираз јој је доделио 44 перпера и 4 крстага гроша.¹⁷⁵ Општина которска уз звоњаву градских звона, упркос капитуле закључене 1. марта 1327. године, по којој се забрањује сваком Которанину да склапа пословна друштва са Дубровчанима или да иду у Дубровник ради трговања, дозвољава Груби Босићу „да смије доћи и становати у Котору“.¹⁷⁶

У октобру 1331. године Срђа Маринов Гаго, по свој прилици брат Марина Гаго из Дубровника, стално настањеног у Котору, дао је у закуп Николи Драгановом своје земљиште у Котору, поред Јакова Патока, изнад куће Јакова Ладова за осам гроша. Постоје две менице Срђе Мариновог Гаго, којима је он заједно са својом мајком Радом продао неко земљиште Павлу Риле за 25 и по перпера, који му је дуговао земљиште на Крепису, где је становао Никола Драге Генатек, изнад своје куће. После две године, у априлу 1333, Павле Риле тражио је преко суда да му се ослободи купљено земљиште на којем је била дрвена кућа Николе Драгова. Никола се успротивио, јер је на основу преписа которског статута суд донео пресуду у корист Павла, одредивши Милице Бисту и Блажа дрводељца да процене вредност Николине дрвене куће и да му је Павле плати кад се од земљишта уклони дрвенарија.¹⁷⁷

Марин Дубровчанин, обућар, јавља се у Котору први пут у мају 1330. године. Ђакон Драго Срђе Василијев, настојник цркве св. Луке, дао је мајстору Марину из Дубровника, обућару (*magistro, Marino sutari de Ragusio*) у закуп заувек црквено земљиште да на њему сагради кућу и да плаћа цркви 4 гроша годишње. Земљиште се налазило преко црквене куће у којој је живео властелин Марин Мекша.¹⁷⁸ А три године касније (1. августа 1333.), Теодора, удовица, дошљакиња, препоручила је себе обућару Марину из Дубровника и његовој жени Драги да им служи верно. Марин и Драга су се обавезали да Теодору хране и одевају, а џезина ћерка Права да буде увек сигурна и слободна.¹⁷⁹

Исте 1333. године (26. марта), Јакe пок. Драгана Томина даје Доброславу Митротловићу из Дубровника свој врт на Прчу на обрађивање, и то напола, уз обавезу плаћања десетине цркви, као и уз обавезу да они не смеју у наредне три године да

¹⁷⁴ Исто, бр. 1503 (1342), 578 од 29. X 1336.

¹⁷⁵ Исто, т. I, бр. 377 (374), 481 од 9. VIII 1327.

¹⁷⁶ Исто, бр. 455 (479), 492 од 23. XI 1327.

¹⁷⁷ ИАК, СН, I, 34, 234, 289; Р. Ковијанић, Которски обућари прве половине XIV вијека, Гласник етничког музеја на Цетињу, Цетиње 1962, 59.

¹⁷⁸ ИАК, СН, I, 161 од маја 1330; Р. Ковијанић, Которски обућари, 62.

¹⁷⁹ ИАК, СН, I, 2, 93 од 1. VIII 1333; Р. Ковијанић, Которски обућари, 62.

одступе од договора. Са своје пак стране, удовица Јаке се обавезује да му кроз месец дана у врту сагради кућу.¹⁸⁰ И Деса, удовица Јунија Гундулића, а ћерка Медоша из Котора, према опоруци своје сестре Јелене, предала је 10. априла 1333. године преко Јунија Барилијевог и Мата Јакањиног (моћника цркве св. Трипуна) сребрну плочицу у којој се наводно налазио крстић направљен од дрвета на којем је распет Христ.¹⁸¹ Златар Роберт из Котора удао је 11. јуна исте године своју ћер Стану за Милатеку кројача из Дубровника, иначе сина Добре Нусиле и дао јој је у мираз 190 перпера (млетачких гроша).¹⁸² Септембра исте године (23 септембра), Силвестер, син Нифика de Масиа Ауги из Дубровника, удао је своју сестру Добру за Петра, сина Русина Палме из Котора и дао јој је у мираз 500 перпера (млетачких гроша), 50 аксагија злата и других одеда. Петар је тада примио само 300 перпера, које је Силвестер био обавезан да да сестри му при њеном одласку у Котор, као и злато и речена одеда. Остатак до 200 перпера, Дубровчанин се обавезао да плати у четири годишње рате. За испуњење овог уговора гарантовао је Ловре син пок. Пашка Пицинеко из Дубровника.¹⁸³ Крајем 1333. године (3. новембра) и Марин пок. Јунија Гостовог из Котора удао је своју сестру Јелену за Илију пок. Николе Грка из Дубровника и у мираз јој је дао 300 крстастих перпера, 30 аксагија злата и одеда.¹⁸⁴

Славко Стојшин, брат Миладина из Дубровника, примио је између 3. и 6. априла 1334. године од Которанина Петра Катенина лађу с опремом у вредности од 100 перпера (млетачких гроша). Славко је настали рачун требало да плаћа почетком сваког тромесечја, иначе се могло поверовати изјави Петровој о висини зараде.¹⁸⁵ Дубровчанин Славко је 6. јуна примио од Петра Катенина на добит 105 перпера, што је износило трећи део од укупне зараде, док су два остала дела од изнајмљене лађе требало да припадну Петру.¹⁸⁶ И Трипун Петров Катена имао је заједно са Стефаном Доберковићем из Дубровника једну баркузију чија је вредност износила исто 100 перпера. Зарада од њеног изнајмљивања требало је да се дели на пола. Септембра 1334. године Стефан је преузео једрењак за трговачке послове, уз обавезу да са Трипуном дели добит (или губитак). По свој прилици, Стефан је био заповедник брода, а уговор су потврдили Петар Катена, као судија и Никола магистар Томе, као аудитор.¹⁸⁷

Током месеца септембра 1334. године Стјепан Доберков из Дубровника и Трипун, син Петра Катенина из Котора су изјавили да поседују заједнички опремљену лађу у вредности од 100 перпера млетачких. Стјепан је имао обавезу да са

¹⁸⁰ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 346 (325), 431 од 26. III 1333.

¹⁸¹ А. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 94; А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 356 (317), 472 од 10. IV 1333.

¹⁸² А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 388 (389), 475 од 11. VI 1333.

¹⁸³ Исто, бр. 458 (429), 461 од 23. IX 1333.

¹⁸⁴ Исто, бр. 511 (510), 486 од 3. XI 1333.

¹⁸⁵ Исто, бр. 707 (878), 503 од 3. IV 1334.

¹⁸⁶ Исто, бр. 710 (881), 503 од 6. VI 1334.

¹⁸⁷ ИАК, СН, ф. I, 2, 131; Р. Ковијанић, *Једрењаци которске луке XIV века*, *Годишњак ПМК В* (1956), 5.

њоме послује, а добитак или губитак је требало да деле на два једнака дела. Обрачун о пословању ове лађе требало је да се прави на почетку сваког путовања, иначе је вредела Трипунова изјава о висини зараде. Гарант овог уговора био је крзнар Крестоле Проданов са Хвара.¹⁸⁸ Стјепан Доберков из Дубровника и Хвараним Крестоле Проданов су истога дана изјавили да дугују Трипуну, сину Петра Катенина 26 перпера (млетачких гроша), од којих је половину требало да исплати око Божића, а другу половину о Ускрсу.¹⁸⁹ Стјепан и Крестоле су истог 27. септембра од Трипуна Петровога Катенина из Котора добили 50 крстастих перпера, што је био трећи део добити од изнајмљивања заједничке лађе.¹⁹⁰ Истога дана (27. септембра) 1334. године, Добре, удовица Јунија Болице, удала је своју служавку Милушу за Вита Вртиглавића из Дубровника и у мираз јој дала 30 перпера, као и дрвену кућу у Кртолама, коју није смела отуђити.¹⁹¹ Крајем 1334. године (12. децембра) Которанин Иван Базилијев именован је Николу Лукаревића из Дубровника за свог заступника код склапања брака његове ћерке Петруњеле с Николом, сином Николе Гундулића из Дубровника. На име мираза отац Иван је био обезбедио износ од 1500 перпера (млетачких гроша). Тај износ Которанин је требало да исплати у наредних 20 месеци, уз претњу плаћања глобе од 1000 перпера и напомену да и пуномоћник из Дубровника Никола исплати исту висину казне, ако не изврши своју обавезу заступника.¹⁹²

За дубровачке пословне људе 1335. година је била посебно погодна у граду св. Трипуна. Тада их је у которским судским књигама, као и у дубровачким документима регистровано једанаесторо. Најпре је 31. јануара Слава, удовица Марина Ратиславова из Котора, удала своју ћерку Мару за Дубровчанина Пашка, сина Петра Менчетића и на име мираза обећала јој 1000 перпера, 50 аксагија злата и одећу, по обичају за властелу дубровачку. Ако не испуне последњу обавезу, Гргур Гуманој и Медин Филов су имали право да продају Славина добра, а ако то не учине, онда је Дубровчанин Гргур Менчетић, брат Пашков, стицао право да прода та добра и да наплати износ намењен миразу.¹⁹³ Пошто је Слава, удовица Марина Ратославова, за наплату мираза за своју ћерку Мару, дозначила све своје поседе до висине од 1240 крстастих перпера, Славин син Марко се за случај да се та свота не буде могла употребити, обавезао да заложити своје поседе до поменутог износа. Брат удате Маре сагласио се да буде позван на суд у Котор или Дубровник или где у Краљевини Србији, ако се уговорена обавеза у вези с миразом не реализује.¹⁹⁴

Почетком марта 1335. године (7. марта), Марко син пок. Марка Гугело из Дубровника се обавезао Миху Бући из Котора да му сагради четири балкона на два спрата у износу од 12 перпера млетачких, четири на један спрат по пет перпера, 10

¹⁸⁸ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 795 (59) од 27. IX 1334.

¹⁸⁹ Исто, бр. 796 (591), 511 од 27. IX 1334.

¹⁹⁰ Исто, бр. 798 (593), 511 од 27. IX 1334.

¹⁹¹ И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, I; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 95; А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 794 (589), 511 од 27. IX 1334.

¹⁹² А. Mazer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 880 (674), 519 од 12. XII 1334.

¹⁹³ Исто, т. I, бр. 1144 (1142), 567 од 31. 01 1335.

¹⁹⁴ Исто, бр. 1145 (1143), 567 од 31. 01 1335.

мањих, по цени од 4 и по перпера, као на кући суграђанина му Трипуна Буће. Затим један прозор као онај код комшије Медоша, али већи до 12 перпера. Мајстор из Дубровника и Которанин Михо Бућа су овом приликом уговорили да му он ради за месечну плату од 12 крстастих перпера. Камен од којег су ове грађевине требале да буду урађене требало је да буде са Корчуле, а Михо је био обавезан да плати његов довоз од уговореног новца. Мајстор Марко из Дубровника је од Которанина унапред добио износ од 25 перпера, а казна за непоштовање уговорених обавеза је износила 100 перпера.¹⁹⁵ Которанин Петар Катена је 3. јуна 1335. године дао Славку Стојшину, брату Младена из Дубровника своју баркузију да са њом ради. Њена вредност износила је 50 перпера млетачких. Имала је два једре, ново и старо, два покривача за отвор и све неопходне ствари. Са своје стране, Славко се обавезао да учини обрачун после три месеца.¹⁹⁶

Марин Мекша из Котора је 27. јула 1335. године изјавио да је купио виноград Граваша, који је Дубровчанин Јаков Соркочевећ купио од Андрије Лукаревића, иначе заступника Марије жене Уголина Јустинијани и њеног сина Урса на основу исправе дубровачког нотара Ивана de Finis од 15. августа 1332. године (уз обавезу да се плати 1335); а ако би виноград био касније одузет, купац Марин из Котора је био сагласан да га новчано надокнади.¹⁹⁷ Исте године (15. септембра) у Котору се помиње и Храна, ћерка Тисице из засеока Ратишенес у Грацу (Богдашићи), као служавка код Деје, удовице Јунија Гундулића из Дубровника. Уговор о служењу је био потписан на 12 година, уз годишњу плату од 9 перпера (млетачких гроша).¹⁹⁸ Истог месеца (22. септембра), каменорезац Марко, син Марина Гого из Дубровника, уговорио је с Луком пок. Палме Бети да му сагради кућу. У уговору је било назначено, да ће прозори бити направљени од корчуланског камена. Градња куће је требала да отпочне у марту месецу, а завршена до Петровдана. Сам Лука је унапред требало да плати 100 которских перпера.¹⁹⁹

Пословне везе дубровачке породице Соркочевећ са которском властелом биле су старијег порекла. Никола Јакобов Соркочевећ купио је новембра 1335. године од Которанина Бена Бисте девет унци сребра за 154 перпера. Продавац га је уверавао да је то сребро потицало из Новог Брда.²⁰⁰ А Добра, ћерка пок. Ловра Њање из Дубровника, продала је 1. децембра исте године заступницима самостана св. Бенедикта своју кућу за 400 перпера.²⁰¹ Истог тог месеца (22. децембра) Марко, каменорезац, син Марина Гаго из Дубровника обавезао се Трипуну, сину пок. Мата Баске из Котора да ће му саградити кућу о свом трошку. Градња куће је требала да отпочне марта, а да се за-

¹⁹⁵ Исто, бр. 1200 (1198), 573 од 7. III 1335.

¹⁹⁶ ИАК, СН, I, 2, 91 од 3. VI 1335; Р. Ковијанић, Једрењаци которске луке, Годишњак ПМК В (1956), 6.

¹⁹⁷ А. Mayer, Kotorški spomenici, т. II, бр. 974 (1159), 528 од 27. VII 1335.

¹⁹⁸ А. Mayer, Kotorški spomenici, т. II, бр. 1047 (1216), 535 од 15. IX 1335; J. Martinović, Trgovački odnosi Kотора, 95.

¹⁹⁹ А. Mayer, Kotorški spomenici, т. II, бр. 1051 (1218), 535 од 22. IX, 1335.

²⁰⁰ ХАД, Div. Canc., XII, 114 од 1335; И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 422.

²⁰¹ А. Mayer, Kotorški spomenici, т. II, бр. 1126 (959), 543 од 1. XII 1335.

врши за Петровдан. Трипун је требало да обезбеди вагно и 140 крстастих перпера. Странка која се не буде придржавала овог уговора била је обавезна да плати казну од 100 перпера.²⁰² Јуније Маринов Рањина из Дубровника (1335–63) био је ожењен Которанком, Радом, ћерком Мариноке Калимани. Он је одржавао трговачке везе са Котором током читаве друге половине XIV века. И Јакуша, ћерка Јунијева удала се 1382. године за Марка пок. Трифуна de Pascoli из Котора.²⁰³

Наредне 1336. године регистровано је више становника Дубровника у граду св. Трипуна. Ту се најпре 27. јуна Ага (Агата) кћи пок. Палме Градића из Дубровника удала за Которанина Гаучула пок. Јакова Трипунова Јакање. Она му је у мираз донела 700 перпера (млетачких гроша). Ага је 4. јула изјавила да је од свог стрица Марина пок. Повла Соркочевића из Дубровника примила 364 перпера које су му предали њени заступници Михо Менчетић и Марин Јунијев Бунић. Истога дана (4. јула) удавача Ага пок. Павла Градића из Дубровника изјавила је да је од стрица Марина Соркочевића примила још 200 перпера (млетачких гроша), које јој је оставио њен стриц Андрија својим тестаментом, а предали епитропи (извршитељи) те опоруке Марин Јунијев Соркочевић и Стефан Соркочевић.²⁰⁴ И неки Младен, становник Дубровника удао је 10. октобра своју сестру Некију за Домању сина Бартоломејевог и дао јој у мираз дрвену кућу у Кртолама с намештајем.²⁰⁵ А крајем те године (4. децембра), Јурина Степков из Будве дао је свог сина Братека за шегрта код мајстора Марка каменоресца из Дубровника. Уговор је био склопљен на 10 година, уз обавезу да га храни, одева и снабдева неопходним алатом за рад. За шегрта Батека гарантовао је которски златар Милко.²⁰⁶

Которанин Бисце Примутов удао је 10. фебруара 1337. године своју ћерку Нучу за Ивана сина Нала Цирива из Дубровника и дао јој је у мираз 1000 млетачких перпера, 100 аксагија злата и остало по обичају дубровачком.²⁰⁷

Један Которанин удао је своју сестру за неког Дубровчанина и дао јој је у мираз 700 которских перпера, о чему је которски нотар саставио исправу 22. децембра 1345. године. Кад је муж његове сестре умро, Которанин је тражио да се његовој сестри врати мираз. Дубровачки кнез и судија су 12. децембра 1351. године пресудили да се потраживање удовице исплати од оставштине њеног мужа одредивши у исто време колико то износи у дубровачком новцу. Процењено је да осам хиљада и четири стотине крстастих гроша вреди шест хиљада и три стотине дубровачких, што значи да је један которски грош вредео само 0,75 дубровачког. Дакле, однос дубровачког према которском грошу био је четири према три, што је исти однос као и пре-

²⁰² Исто, бр. 1148 (1219), 545 од 22. XII 1335.

²⁰³ И. Манкен, Дубровачки патрицијат, 383.

²⁰⁴ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 1391 (1728), 1405 (1741), 1406 (1742), 568 од 27. VI и 4. VII 1336; J. Martinović, *Trgovački odnosi Kotora*, 96.

²⁰⁵ А. Mayer, *Kotorski spomenici*, т. II, бр. 1466 (1311), 575 од 10. X 1336.

²⁰⁶ Исто, бр. 1553 (1069), 1553 (1069), 582 од 4. XII 1336.

²⁰⁷ Исто, бр. 1624 (1453), 588 од 10. II 1337.

ма млетачком грошу. Проблем је био у томе што дубровачки грош по тежини није био раван млетачком.²⁰⁸

Дубровчанин Циво Павлов Гундулић се три пута женио. Две жене су му биле пореклом из которских родова који су располагали знатним везама како са Дубровником, тако и са Србијом. Његова прва жена Бијелче била је ћерка Которанина Павла Томина, а 1361. године оженио се ћерком Миха Буције. Не располажемо сигурним подацима о томе да ли је то тада била његова друга жена Ана или се већ радило о његовој трећој жени Мари, као што наводи Медини. Па ипак је ова трећа претпоставка најверодостојнија, пошто је Мара, по свој прилици, била пореклом из Котора где је први пут била удата за Которанина Николу Павловог Добра. Један њен син био је Добре, син Ника Дабро.²⁰⁹

Већина Дубровчана је била приморана да се у ратним годинама, 1361. и 1362. године врати у родни крај; то важи и за прве године после рата. Претпостављамо да је велика опасност претила становницима Дубровника који су се у тим годинама, макар и случајно, нашли у супарничком граду. Међутим, 11. децембра дубровачко Мало веће је дало дозволу Андрији, сину Доче Менчетића, да из родног Дубровника може ићи у Котор „ради повратка својих ствари“.²¹⁰

Дубровчанин Јаков Цивов Тудизић је 1382. године био упућен у Цавтат, на преговоре са *comesom* Мирком и као посланик у Котор; 1386. године налазимо га као посланика код Ђурђа Страцимировића у Скадру.²¹¹

Ратко Озренић из Дубровника био је апотекар у Котору пре 1336. године. Млечанин Антонело Росо опуномоћио је 27. августа исте године Николу Гартара, бившег трговачког пословођу Пјетра Гнора да у Дубровнику наплати неки дуг од Ратка Озренића бившег градског апотекара у Котору. Два дана раније, Трифун Маринов Буће упутио је Никши Лауренцијевом право на половину дуга од 36 дуката које му је дуговао Ратко Озренић. Овај дуг помиње се и неколико година доцније. На основу которске исправе од 1395. године, Трифун Маринов Буће потраживао је од Ратка Озренића, бившег которског апотекара 36 дуката, рачунајући дукат по 30 гроша которских. Како је Озренић имао 26 перпера и 6 гроша код Георгија Николиног у Котору, то је Бућа тражио овај новац за делимичну подмиру. Новац је у своје време послао из Србије (*Sclavonia*) својој мајци у Дубровник по Микцу Групчеву, а он га је дао Јунију Смалати да га преда Георгију. Гергије је изјавио пред судом да је тај новац примио од Микца, преко Смалате, а суд је удовољио потражиоцу Бући.²¹²

У Котору се једно време задржао и Дубровчанин Божо пок. Драголина. Он се 16. јануара 1399. године обавезао да путује у Апулију са Антонијем Lapoglara из

²⁰⁸ ХАД, *Sent. sanc.*, I, 65 од 12. XII 1351; М. Решетар, *Дубровачка нумизматика*, I, Београд 1924, 386; М. Динић, *Крстасти грошеви*, 101–2.

²⁰⁹ *Mon. Rag.*, III, 108; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 268.

²¹⁰ *Mon. Rag.*, III, 293 од 11. XII 1363.

²¹¹ М. Динић, *Одлуке већа Дубровачке републике*, 266, 276; И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 273.

²¹² ИАК, СН, II, 73, 346, 348; Р. Ковијанић — И. Стјеповић, *Которски обућари*, 59.

Месине, капетаном наве која се тада налазила у Которској луци. Уговарачи су се били договорили да лађа не мења правац пловидбе од Рта св. Анђела до града Отранта и да се врати у крајеве Славоније (Србије), у Котор или Дубровник. На име овог путовања Божо је примио унапред 11. перпера. Капетан Антоније ускоро је отпловио својом навом у Апулију. То се види из документа од 1. фебруара 1399. године. Тада се Тодор Главатов обавезао да плати Петру из Месине, који се налазио у Котору, иначе сувласнику наве, 12 златних дуката, кад се нава капетана Антонија буде вратила из Апулије у Котор, односно, кад му Антонио преда Турчина којег је требало да доведе својом лађом. Сам Тодор био је ослобођен обавезе овог уговора ако му Антонио не преда здравог Турчина.²¹³

И Кресоје Перица Стањевић из Дубровника, стално настањен у Драчу, који се тада налазио у Котору уговорио је 23. маја 1399. године, са Калисом Георгијевим из Драча да му прода своју марцилијану у износу од 100 которских перпера. Овај уговор склопљен у которском суду озваничили су судија Никола Болица и Марко Драго, као аудитор.²¹⁴

DRAGI MALIKOVIĆ

LES HABITANTS DE DUBROVNIK À KOTOR DURANT LES XIIIe ET XIVe SIÈCLES

R é s u m é

De nombreux commerçants et hommes d'affaire de Dubrovnik séjournaient à Kotor et y développaient de différentes activités commerciales. Ils y apportaient ou achetaient des matières premières balkaniques, des minerais de Serbie et de Bosnie premièrement, mais aussi d'autres produits provenant des Balkans, les transportaient vers d'autres centres commerciaux d'Italie, le plus souvent vers Venise. Pour l'argent gagné par leur

²¹³ ИАК, СН, II, 628, 638 од 16. I 1399; Р. Ковијанић, Једрењаци Которске луке, Гласник ПМК V (1956), 8–9.

²¹⁴ ИАК, СН, II, 669 од 23. V 1399; Р. Ковијанић, Једрењаци Которске луке, Гласник ПМК V (1956), 11.

vente, ils y achetaient des produits fins d'origine italienne et européenne et les transportaient à Kotor afin de les revendre en Serbie et en Bosnie.

Les commerçants de Dubrovnik effectuaient ces activités commerciales individuellement mais aussi dans le cadre de leurs associations commerciales.

Durant les XIII et XIVes siècles, les commerçants de Dubrovnik achetaient et revendaient la marchandise pour l'argent frais, mais souvent ils s'y endettaient ou accordaient eux-mêmes des crédits commerciaux.

Les habitants de Dubrovnik faisaient des familles au moyen âge à Kotor et y obtenaient la citoyenneté.

Mots-clés. Kotor, Dubrovnik, habitants de Kotor, habitant de Dubrovnik, Serbie, Bosnie, Ston, Adriatique, Dalmatie, Venise, Italie.